

MILLANG

APRILL 2026

Hugo Treffneri Gümnaasiumi koolileht aastast 1926

JUHTKIRI: Järgmine samm

LAURA KIRK & KAAREL KOPPEL, D24

Alguses oli ring. Esimese sammu mööda ringjoont astusime kõik koos. Võib-olla oli samm pisut kohmakas, aga võib-olla oli koht, kuhu just sammusid, täpselt sama kaugel elu keskpunktist kui koht, kust Sa alustasid. Vähemalt me ei astunud tagasi.

Kui vaid oleks olemas üks köis, mis seoks meid elu külge kinni ja hoiaks meid ringjoonest kaugemale kõikumast. Kui vaid ei peaks me ärevalt tiirlema ümber selle elu keskme, kartes teha viga ja astuda samm natukene liiga kaugemale. Kui vaid iga samm ei paneks meid ihaldama kustukummi, millega saaksime eelmisesse kohta tagasi pörgata, et siis veel korra seda kõike proovida.

Aga ei. Iga järgmine samm viib meid lähemale võimalusele enda vigu parandada. Iga järgmine samm viib meid kaugemasse kohta, kus andestatakse meile meie kunagised vead. Iga järgmine samm on võimalus proovida midagi uuesti. See, et Sinu eelmine samm puudutas maad natukene teises kohas kui lootsid, ei tähenda, et Sinu järgmisel sammul on suurem tõenäosus nassu minna. Eluring on kogumik iseseisvatest juhtumitest, mille ühendav faktor oled Sina. On tähtis astuda järgmine samm ja on tähtis näha, kuhu Sa jõuad, sest selles valemis oled Sina muutujaks. Sinu valikud viivad sind edasi. Sinu valikud ei saa viia Sind tagasi. Iga Sinu järgmine samm on kiiduväärt katse saada mille-gagi hakkama. Sammu aga edasi.

TOIMETUS

Kaarel Koppel

Laura Kirk

Kristel Veske

Laur Allas

Eliisabet Raju

Luisa Miia Kikas

Helina Ann Kraavi

Marta Arete Sokk

Mia-Liisa Bek

Marie Raudmets

Grete-Ly Aal

Sofia Sudajeva

Mia Marta Mürsepp

Marie Raudmets

KÜLJENDUS

Mirjam Märtn

Elis Ursula Lihtmaa

Luisa Miia Kikas

Kaarel Koppel

KAANEPIILT

Kaarel Koppel

Laura Kirk

KEELETOMETUS

Eliisabet Raju

Meribel Leppik

Mia Marta Mürsepp

Mirtel Trine Roonurm

Raner Tiirmaa

Kristel Veske

Laura Kirk

Ere Mardiste

Grete-Ly Aal

Marie Siegl

Annabel Tiido

ILLUSTRATSIOONID

Luisa Miia Kikas

Mirjam Märtn

Kaarel Koppel

Juliana Klement

Rebeka Tiirmaa

PEATOIMETUS

Kaarel Koppel

Laura Kirk

MIILANG aprill 2026

HUGO KIIDAB õpilasi, kes imetlevad värskelt üles pandud kunstiteoseid.

MAURUS LAIDAB neid, kes vaheajal end korralikult välja ei puhanud.

2 Juhtkiri: Järgmine samm

LAURA KIRK & KAAREL KOPPEL, D24

3 Õpetajate kirjandusklubi soovitab

MIA-LIISA BEK, C24 & KAAREL KOPPEL, D24

4 Horoskoop

LUIISA MIIA KIKAS, D24

6 Anastassia Kuznetsova: eestlasi ja venelasi ühendab igatsus millegi olematu järele

ELIISABET RAJU, E23

7 Luulenurk: Võlad ja võlud

MARIE RAUDMETS, E25

8 Sõõrikutest

LAUR ALLAS, A24

9 Taarajaht

MARIE RAUDMETS, E25

9 Suletud vetsuuste taga: 3 naise lugu

REBEKA TIIRMAA, E23

10 Rohkem kui lihtsalt võistlus

MARIE RAUDMETS, E25

14 Toored hirved ehk vaevu keedetult ilust ja kunstist

KRISTEL VESKE, D24

15 Õpsipiht

GRETE-LY AAL, C24

16 Keelekant: AUH AUH AUH

KAAREL KOPPEL, D24

17 Natuke keeleteadust

MIA MARTA MÜRSEPP & SOFIA SUDAJEVA, B25

18 Märkmeid varakevadisel hingelinuvaatlusel

LAURA KIRK & KRISTEL VESKE, D24

19 Eesti keele käekäik

HELINA KRAAVI, E25

20 Uudis! - kirjandus

KRISTEL VESKE, D24

21 Õpetajate tsitaadid

KOGUS ELIS URSULA LIHTMAA, D24

22 Miks on naine ekraanil poliitiline relv?

MARTA ARETE SOKK, D23

23 Reklaam: Kaardid lauale!

MARIE RAUDMETS, E25

24 Sudokud

KAAREL KOPPEL, D24

JUHENDAJA

Age Salo

TÄNAME

Ketlin Taidre

PEAKÜLJENDUS

Mirjam Märtn

ÖNNITLEME

13.03 Uve Saar

23.03 Erika Hunt

01.04 Tea Tamm

06.04 Anneli Mägi

10.04 Martin Kimmel

16.04 Mall Matto

18.04 Siim Oks

25.04 Evelin Rand

28.04 Sigrid Parts

Miilang

@miilang

HTG Miilang

htg.tartu.ee/miilang

miilang@htg.tartu.ee

Õpetajate kirjandusklubi soovitab

MIA-LIISA BEK, C24
KAAREL KOPPEL D24

Eelmise aasta kevadel sai aatriumist HTG õpetajate raamatuklubi näituselt koguda erinevaid lugemissoovitusi ning raamatute vahelt leida õpetajate kirjutatud lühikokkuvõtteid või arvamusi teostest. Samuti olid sealsamas riulite läheduses paberid tabelitega, kuhu õpilased said märkida, milliseid välja-paneku raamatuid on nemad lugenud. Lisaks said õpilased ise õpetajatele oma-poolseid raamatusoovitusi kirja panna.

Õpetajate kirjandusklubi on koos käinud juba 34 korda ning loetud raamatuid on rohkemgi. Õpetajate kirjandusklubi on mitmekülgsem kui vaid raamatumaailma kaevuv seltskond. Kirjandusklubisisest käiakse vaatamas ka kirjandusteemalisi filme, etendusi, loetakse luulet ja peetakse mitmeid arutelusid ning mõnikord koguni südikaid debatte raamatutest, esteetikast, eetikast ja elust enesest. Miilang koostöös raamatukoguhoidja ja õpetajate raamatuklubi kohtumiste eestvedaja Monika Piirimäega on kogunud kokku veel mõned õpetajate raamatusoovitused.

Üks aktiivsemaid kirjandusklubis kohalkäijaid füüsikaõpetaja Jaan Paaver soovitab elulugu:

„Kui meenutada, mis kirjandusklubisse ei jõudnud ja tõenäoliselt ei jõuagi, siis tasub lugeda Samuel Graydoni käsitlust „Einstein ajas ja ruumis. Elulugu 99 osakesena“. Kes ei teaks Albert Einsteini? Aga kuidas temast sai see ikooniline, sümbolväärtusega tegelane ja kaubamärk – Time Person of the Century. Kes ta oli päriselt, kui maha koorida meediakära ja õpikulegid ning avada tolmunud kaustad, mis aastakümneid olnud peidus arhiivides või erasekretäride kapitagustes?“

Koolipsühholoog Martin Kimmel soovitab mõtlemapanevat tükki leedu kirjandusest:

„Ričardas Gavelis „Vilniuse pokker“. See on vastuoluline raamat. Ma ei arva, et see on suurepärase raamat. See on üsna pikk ja raske lugemine, eriti alguses. Ma jätsin selle kolm korda pooleli. Samas osad teemad on väga huvitavad ja kaasahaaravad ning tekitavad palju küsimusi. Samuti pakub see põnevat vaadet Leedu ja Vilniuse ajaloole. See on väga egoistlik soovitus, sest mida rohkem inimesi seda loeb, seda rohkem on mul võimalik nende küsimuste üle arutada.“

Kristiina Punga kirjandusteadliku õpetajana soovitab mitut huvitavat lugemispala:

„Aino Kallase loomingust soovitan novelli „Bernhard Riives“ ja lühijutustust „Püha jõe kättemaks“. Soome päritolu Eesti oludega kohanenud kirjanik kuulus tähelepanelikult meie lugusid, märkas tummist sisu ja mis eriti ilus – inimese väärikust ja väärtusi. Ilusad väikesed vägevad lood!“

Alina Centkiewicz ja Cheslaw Centkiewicz teos „Nansen. Fridtjof, mis sinust küll saab?“ räägib norra maadeuurijast Fridtjof Nansenist, kes viis ellu lapsepõlveunistuse ja sõitis algatuseks suuskadel läbi Gröönimaa. Raamat viib seega kaasa suurele seiklusele, aga aitab samal ajal mõtiskleda, mida eesmärkide nimel peab tegema, kui suurelt üldse annab unistada ning mis hetkel on mõistlik oma plaane kohendada. Iga lühike peatükk annab parasjagu kaasa-mõtlemise, juurdemõtlemise ja endas otsimise ruumi. Ja ühe tahuna veel – kuidas ikkagi mõnest inimesest kujuneb teiste jaoks oluline teenäitaja, eeskuju (Norra iseseisvumisel 1905 palus rahvas F. Nansenil hakata kuningaks, millest ta aga suuremeelselt loobus). Seetõttu tasub F. Nanseni kohta teisigi raamatuid uurida.

Mart Kivastiku romaan „Sure, Poisut!“ on lugu Johannes Vares-Barbarusest. Autor püüab lugejal aidata kaasa mõelda, kuivõrd inimene muutuvates (poliitilistes) oludes muutub, oma vaadetele truuks jääb või nendes selgust saab ning mida see kõik inimese endaga teeb. Raamatus on vajalik koguses mõistmist ja mittemõistmist ning selle vahel tasakaalu hoidmist.

Linda Kaljundi ja Tiina-Mall Kreemi raamatus „Ajalugu pildis – pilt ajaloo“ saavad väga ilusal moel kokku eesti ajalugu ja eesti kunst, mis liiguvad teineteist toetades sujuvalt eri aegades, lugedes ja pildides. Sobib hästi neile, kes vajavad vahel seltsi raamatut, mis lugemise ja õppimise rõõmu virgutaks ning märkamatuult uusi teadmisi ja seoseid looks.“

Eelmisel aastal õpilastelt kogutud raamatusoovitusete hulgast leidis tee kirjandusklubi lugemisnimekirja prantslase Xavier Bouvet' kirjutatud ajalooline romaan Otto Tiefist nimega „Valge laev“. Miilang elab edasiste kirjandusklubi tegemistele kaasa ning soovib kõigile õpetajatele, õpilastele, lugejatele ja lehitsejatele: lugege terviseks!

Horoskoop

LUIA MIIA KIKAS, D24

ILLUSTRATSIIONID: LUIA MIIA KIKAS

Kevad on lähenemas, ilmad soojenevad ja tahtmine enda elu lõpuks kokku võtta on tagasi. Plaanid tunduvad korruga realistlikumad, energiat on rohkem ja isegi suured eesmärgid ei paista enam nii kauged. Sa tunned ennast hästi ja võimekana, kuid kas Sinu tähed, kuu ja päike ühtivad ka universumi plaanidega? Vaata ja uuri selles väga tõsisel ja päris horoskoobis, mida universum sulle kevadeks tegelikult planeerinud on.

JÄÄR

21. märts- 19. aprill

Sinu sees on tuli, mis tahab kogu aeg edasi liikuda. Kuid iga edasiminek ei pea sündima pideva tegutsemise kaudu. Mõnikord võib elu esitada väikese takistuse, mitte selleks, et Sind peatada, vaid et õpetada kannatlikkust. Vahel ongi kõige olulisem lihtsalt hetkeks peatuda ja lasta asjadel omas tempos areneda.

Õnn peitub: 2. korruse vetsudes
Välidi: inimesi nimega Hannes või Kevin

SÕNN

2. aprill- 20. mai

Kevadel on Sinu jaoks tähtsaim turvalisus ja stabiilsus, kuid pea meeles, et tõeline stabiilsus tuleb seestpoolt, mitte väljast. Kui lubad endal korraks rahuneda ja kuulata oma keha, mõtteid ning tundeid, võid märgata midagi olulist, mida oled kaua ignoreerinud.

Õnn peitub: uues pastakas
Välidi: supipäevi

KAKSIKUD

21. mai- 21. juuni

Sinu peas keerlevad ideed ja plaanid kiiremini kui aprilli tuuled, kuid oluline on leida vaikus nende vahel. Mõttepausis võib sündida arusaam, mis muudab sinu vaadet millelegi olulisele. Mõnikord ei ole vastus rohkemates sõnades, vaid õigetes küsimustes. Julge neid küsimusi endalt küsida ka siis, kui need tekitavad ebamugavust.

Õnn peitub: päikeselistes vahetundides
Välidi: inimesi, kes ei suuda ise mitte midagi otsustada

VÄHK

22. juuni- 22. juuli

Sinu süda mäletab rohkem kui su mõistus. Täna võib mõni mälestus või tunne tõusta pinnale. Ära lükka seda eemale, see on osa Sinust. Paranemine algab hetkest, kui lubad iseendal tunda tundeid end hukka mõistmata. Just nendes hetkedes võib peituda ka mõistmine, miks mõned asjad on Sinu elus läinud täpselt nii, nagu nad on läinud.

Õnn peitub: sinu ajaloo vihikus
Välidi: 29. aprilli

LÕVI

23. juuli- 22. august

Täna võid end leida hetkeks vaikusel. Luba endal lihtsalt hingata ja olla ilma midagi lahendamata või kontrollimata. Vaikus ei ole tühjus, vaid ruum, kus su mõtted ja tunded saavad selgineda. Just selles rahu võivad sündida selged ja läbimõeldud otsused. Pea meeles, et kogu aeg ei pea midagi põnevat toimuma – tänapäeva maailmas on oskus igavleđa väga väärtuslik.

Õnn peitub: numbrites 3, 6, 9
Välidi: punaseid autosid

NEITSI

23. august- 22. september

Täiuslikkus ja kontroll on sinu loomuses, kuid täna võib see tunduda koormavana. Küsi endalt: kas ma püüan parandada maailma või üritan kontrollida seda, mis ei ole minu otsustada? Õpi laskma lahti vajadusest kõike kogu aeg korras hoida.

Õnn peitub: varestes
Välidi: kajakaid

KAALUD

23. september-22. oktoober

Tasakaal on sinu loomuses, kuid vahel võib pidev kaalumine ja mõtlemine teha otsused raskemaks, kui need tegelikult on. Tuleta endale meelde, et kõik valikud ei pea olema ideaalselt läbimõeldud. Usalda oma sisetunnet! See on tihti targem kui lõputu analüüs.

Õnn peitub: Toomemäel
Välidi: inimesi, kes ei pese käsi enne söömist

SKORPION

23. oktoober-21. november

Täna võib tekkida tunne, et kõik ülesanded kuhjuvad korraga. Võta hetk, et oma päevaplaan läbi mõelda ja keskendu kõige olulisemale. Üks asi korraga. Väike paus või lühike jalutuskäik aitab pea selgemaks saada. Nii saad päeva lõpuks lõpetada rahulikuma tundeaga.

Õnn peitub: päeviku pidamises
Välidi: tahvli ette minemist

AMBUR

22. november-21. detsember

Sa otsid tähendust ja sügavamaid vastuseid küsimustele, mis pole veel lahendust leidnud. Täna võib mõni väike sündmus või juhuslik vestlus peita endas palju suuremat tähendust, kui esialgu paistab. Püüa seda märgata. Universum räägib sageli sümbolite ja märkide kaudu ning oluline on küsida endalt, mida see päev sulle tegelikult õpetada tahab.

Õnn peitub: Küüni tänaval
Välidi: Exceli tabelleid

KALJUKITS

22. detsember-19. jaanuar

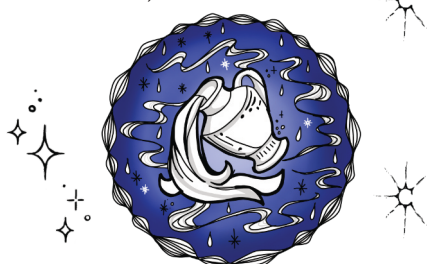

Täna on hea aeg oma ideid ellu viia, isegi kui need tunduvad väikesed või ebatäiuslikud. Loo midagi lihtsalt rõõmu pärast, olgu see mingi joonistus, lühike tekst, muusika või väike projekt. Loomine ei ole ainult tulemus, vaid viis ennast tundma õppida. Iga asi, mida lood, on jälg sinu sisemisest maailmast ja kingitus ka sulle endale.

Õnn peitub: punastes sentides
Välidi: puhkeruumi

VEEVALAJA

20. jaanuar-18. veebruar

Sinu ideed ja originaalsus paistavad kevadel eriti eredalt. Julgus olla unikaalne ja väljendada oma tõelist mina võib avada sulle uusi uksi ja sõprussuhteid. Õnn ja enesekindlus tulevad siis, kui lõpetad teiste ootustele vastamise.

Õnn peitub: pilvitus taevas
Välidi: teisi veevalajaid

KALAD

19. veebruar-20. märts

Kevad toob emotsionaalse selguse. Võid lõpuks lahti lasta millestki või kellestki, mis on sind pikalt tagasi hoidnud. See on aeg, mil süda ja meel saavad rahu ning saad avastada uue vabaduse tunde. Luba endal tunda, hingata ja lasta vanadel muredel lahustuda, sest ainult nii tekib ruum uutele rõõmudele ja võimalustele sinu elus.

Õnn peitub: klassis 203
Välidi: lompe

Kõige suurema ebaõnnega sodiaagid

1. Kalad
2. Kaljukits
3. Veevalaja
4. Kaksikud
5. Neitsi
6. Ambur
7. Skorpion
8. Lõvi
9. Sõnn
10. Kaalud
11. Vähk
12. Jäär

Kõige suurem võimalus mitme lihatüki saamiseks sööklas

1. Sõnn
2. Jäär
3. Ambur
4. Kaljukits
5. Vähk
6. Kalad
7. Kaalud
8. Veevalaja
9. Neitsi
10. Kaksikud
11. Lõvi
12. Skorpion

Anastassia Kuznetsova: eestlasi ja venelasi ühendab igatsus millegi olematu järele

ELIISABET RAJU, E23

SEEKORDSES aprillikuises Miilangus jõuame abiturientide persoonilugude tsükliga D-klassini. Saame kokku tõusva sulesoldati ning tõeliselt peenetundelise, ent terava väljendusviisiga autoriga – Anastassia Kuznetsovaga. Oma kultuurilise tausta, kirjutamise ning kirjanduse teemadel mõtiskleb ta järgnevas intervjuus.

Oled avaldanud mitmeid tekste nt Värskes Rõhus ning pälvinud laialdaselt tunnustust mitmel konkurssidel kirjanduse vallas. Mis paneb Sind kirjutama? Mida pead oma kirjapandu juures oluliseks?

See on keeruline küsimus. Mõne jaoks on kirjutamine justkui omamoodi teraapia, mulle mõjub see enamasti vastupidi – ärritavalt. Samas, kui tekst tuleb hästi välja, siis tunnen, et olen oma sõnade abil justkui ületanud mingi nähtamatu piiri või midagi väga olulist üles leidnud. Umbes nagu kombiks ringi pimedas toas ja lõpuks puudutab käsi mingit eset: mis see on, ei tea, aga tunned, et leidsid selle üles. Seda avastushetke ma oluliseks peangi ning loodan, et kasvõi üks lugeja tunneb ka minu loomingu lugedes, et on midagi sellist üles leidnud. Minu jaoks on hea kirjandus võrreldav imega: ime kui miski, mis läheb füüsilise maailma seadustele vastu, ületab neid. Ma ei ütle, et olen seda saavutanud, kuid seda ma kirjutades otsin!

On Sul mõni tekst, mille poole pöördud, kui elus on keerulisem periood või vastupidiselt väga hea olla?

Kui on väga raske või väga hea, siis võib liiga palju sõnu selle hetke liialt üleküllastada, ära rikkuda. Eelistan siis selliseid kunstivorme, kus sõnu pole. Mängin klaverit, kuulan Arvo Pärti või Raveli. Kui on tõesti vaja midagi lugeda, siis sobivad ka haikud. Minu arust on haiku kõige täiuslikum kirjanduse vorm: mida vähem sõnu, seda lähemal on tekst taevale, puhtusele. Seda on muidugi maru irooniline öelda, võttes arvesse minu sõnarohkust.

Lemmiktsitaat: „Kunst on tunnistus elust, mitte elu ise. See on millegi hästi põleva tuhk. Vahel võib need omavahel segamini ajada ja üritada tule asemel tuhka luua.“

–Leonard Cohen

Lemmikautor(id): Virginia Woolf ja Anton Tšehhov

Stressitoit: Tic Taci komm

Lapsepõlves tahtsin saada: Haldjaks, hiljem klaverimängijaks

Koht, mida tahaksid kindlasti millalgi külastada: Peruu

Lemmikuim paik: Narva-Jõesuu, kus asub mu suvekodu!

Sünnipaik: Toomemägi

Sinu kodune keel on vene keel, ent õpid ja kirjutad eesti keeles. Millest selline valik ning kas ja mil viisil annab pidev kahes keeles orienteerumine teistsugusema keele- ja kirjutamistunnetuse?

Valik oli väga praktiline: käisin väiksest peale eestikeelses koolis ning kõik mu sõbrad rääkisid eesti keelt. Lisaks olen ma nii edev, et mõtlen ka oma loomingu avaldamisele. Vene keeles midagi Eestis avaldada on küll võimalik, aga märksa keerulisem. Olen kirjutanud täpselt ühe luuletuse vene keeles: see oli sünnipäevakink minu emale, kui olin kuskil kümnene. Teistsuguse tunnetuse annab kakskeelsus kindlasti! Lugesin hiljuti oma üheksandas klassis peetud päevikut ning imestasin, kui valed mõned kohad stiili poolest olid! Nüüd olen ma taltsutatud ja nii palju stiilivigu ei tee, aga vahel tunnen ikkagi, et kirjutatan natuke teistmoodi, enam üldse mitte halvas mõttes. Eriti luules annab see teistsugune stiilitunnetus toredate liikumisvabaduse, saan kirjutada kas nii või naa.

Kuidas võrdleksid eestlaste ja venelaste tüvitekste ja üldist kirjanduselu fooni? Mis on meil ühist, mis täiesti teistmoodi?

Eesti kirjandust on kuni 20. sajandi lõpuni saanud vajadus võidelda selle eest, et oleks üldse võimalus midagigi omas keeles kirjutada ning rääkida sellest, millest ise tahad. See on asjaolu, millest ei ole võimalik mööda vaadata eesti autoreid lugedes. Vene kirjandusel (eriti nõukogude-eelsel ajal) on vedanud oluliselt paremini. Kui need baasvajadused saavad täidetud, saab kirjanik hakata rääkima eksistentsiaalsest küsimusest, väikekodaniku elu mõttetusest ja muust sellisest jamast. Eesti kirjanikel tekkis selline võimalus sisuliselt alles tänapäeval, kuid aja möödumisega on kogunenud nii palju põlvkondlikku traumat, et reaalsuses tegeletakse meil ikka veel alles selle lahti pakkimisega. Seetõttu on eesti kirjandus ka rohkem suunatud sissepoole, eestlastele. Veel üheks kirjanduslikuks erinevuseks on vene (kirja)kultuuri keskendumine staatusele, nii rahalisele kui ka ühiskondlikule. Eestis on

ühiskond teistmoodi üles ehitatud, rohkem on võrdsust ning enamikel teemadel ei ole tabu- või paatoseloori ees. See teeb eesti kirjanduse ühest küljest natuke küünilisemaks, teisest küljest vahetumaks, soojemaks, ausamaks. Üheks sarnasuseks pean aga seda sügavat kurbustunnet, mida vene keeles nimetatakse *mocka*: igatsus millegi, võib-olla millegi olematu järele. See on kuskil kultuurimälus kinnistunud nukrus.

Millised autorid on Sind ja Su loomingut mõjutanud? Kes on Su eeskujud?

Ülal juba mainitud Virginia Woolf oli minu jaoks täiesti elumuutev. Oma esimese Woolfi teose „Proua Dalloway“ lugemiseks kulus mul aasta aega. Sellegipoolest tunnetasin kohe, et midagi sarnast pole ma varem lugenud, ja ilmselt ei loegi kunagi uuesti. Minu jaoks on kirjanduses kõige olulisem inimene. Lõppude lõpuks kirjeldame me alati inimkogemust, selle eest me põgeneda ei saa – mida sügavamale inimese olemusse suudab raamat tungida, seda rohkem see mulle meeldib. Virginia Woolf on aga tegelastesse tungimise vaieldamatu meister. Muidugi ei saa ma üle ega ümber ka Jaan Kaplinskist, temast teen ma ka oma praktilist tööd. Olen juba mitmel korral märganud oma luuletustes väga selgeid Kaplinski mõjutusi (ja muidugi on mul selle üle väga hea meel). Siiski ei ütleks ma, et mul on kirjanduses otseselt ühtegi eeskujut, enda suurimaks eeskujuks jään mina ise. Elus mul kindlat eeskujut inimese näol ka ei ole, pigem on selleks lihtsalt soov olla teiste vastu nii hea kui vähegi võimalik. See ongi minu peamine ambitsioon elus, kõik muu on pigem teisejärguline (vähemalt nii ma tahaks loota).

Mõni vastik ja mannetum küsimus siia hulka ka. Mis Sinust pärast Treffnerit saab?

Ilmselt olen ma väga rõõmus ja vaba, laisklen nii palju kui saan. Siis võtan vaheaasta ja lähen reisile.

Üks sõnum Treffneri mikroühiskonnale. Või siis ka laiemale inimkonnale. Miski, mis on südamel.

Sõnum treffneristidele: ärge õppige nii palju, ärge tehke nii palju tööd! Selle jaoks on ju olemas kogu ülejäänud elu. Soovitan seda eriti neile, kes tahavad olla loovad üksikõik millises vallas. Looming nõuab minu arvates igavusseisundit. Siis tekivad kõige paremad ideed.

Luulenurk

Võlad ja võkud

Marie Raudmets, e25

Paar päeva pärast...

Puupüsti puugil putkas passiv
polüglotist putkavaht
parandas pilpaks pillutud
pooppuust poognat,
puredes peale pööriööol piiskopi
praeahjus
poolpraetud peterselli-
porgandipirukat.

Peidetud pidu

Narkolepsia jälle tukkus.
Adenomüoos nurises köögis.

Tenosünoviit
vaevu tantsida suutis.

Roseool end üles mukkis,
doseering roosat tooni.
Akromegaalia
imetles ta jooni.

Skolioos krõnksus,
ussripik uljalt tõrkus.
Amnesia tulla unustas,
ei Dementsus meelde tuletand.

Hüpo ja Hüper Dontia
nurgas malet mängivad.
Seinapilust piilub neid
arakiid Novokaiin.

Valmis õhtuode,
vaikselts kraabib kurk.
Soolane fettuccine
ja hernesupipurk.

Sarkopeenia
saabus viimasena,
pihus uhked priimulad.
Depressioon ei tulnud,
ütles hoopis: „Pole tuju.”

Nimevägi

Su nimi on kui magnet
või katood või anood,
mis sinust kõik kuulnud
infokillukesed
kenaks kudumiks koob.

Kui nimi pole teada,
oled hajus mõte:
sõnad, teod ja tunded,
kuid need ei kinnitu,
ei seostu,
kõik jääb veidi hägune.

Sa oled raamat,
mille pealkiri
pandi paika enne sisu.
Teiste hinnang
on kui arvustus:
see võib olla kiitev, laitev,
põnevust äratav
või siis ükskõikne risu.

Mõni põlgab raamatut,
nähes kõigest kaant.
Teine sirvib pealiskaudselt,
teda heidutab formaat.

Kolmas aga süveneb.
Ta naerab ja nutab,
ta ei taha käest lasta.
Ta on kui laps, keda ükski
hinnang ei huvita.
Ta teab, mis talle meeldib,
ning hoiab oma lemmikteost
tugeva haardega,
ei lase libiseda peost,
kui ka aeg minna magama.

Sõõrikutest

LAUR ALLAS, A24

Sõõrikud! Just nimelt! Ma tean, et Sa tead, millest jutt käib. Need vastupandamatult võrratud inimleiutised, mis on juba aastasadu vallutanud südameid ning teinud keeli magusaks. Jah, sõõrik on maitsev maiuspala, mida ka me eestlased tihti peale oma Eesti Pagari punastest ühekordsetest saiakotikestest leiame, aga siinjuures tekibki küsimus: miks kirjutada terve artikkel mingitest paganama sõõrikutest? Kallis lugeja, sõõrik pole vaid pelgalt kondiitritoode, sõõrik on tähelepanuväärne lugu ajaloo, majandusest, filosoofiast, inimkonna tehnoloogilistest läbimurretest ja paljust enamastki.

Kuigi varajasi sõõriku esivanemaid kohtame juba Marco Polo aegses Hiinas, „Tuhande ja ühe öö” muinasjuttudes ning isegi Cato Vanema traktaadis „De agri cultura”, siis tänapäevase sõõriku juured pärinevad seitsmeteistkümnendal sajandil Ameerikasse kolinud hollandlaste köögist. Sealne õlis küpsetatud maius, varasema nimega *olykoek* (õline kook), hakkas kohalikus kultuuriruumis kandma nime *dough-nut*. Hollandlaste koogikestel polnud keskel ikoonilist auku, mille järgi me tänapäeval sõõrikuid ära tunne, vaid need olid pallikujulised. See tekitas probleeme, sest need sõõrikud olid alati kas seest toored või üleküpsetatud. Ajaloos leidub üks episood, kus ameeriklasest meremees Hanson Gregory oli 1847. aastal väga vihane oma seest toorete sõõrikute peale ja otsustas need keskelt õonestada. Gregory kapriisse käitumise tõttu me väidetavalt oma tänapäevase seest õõnsa sõõriku saimegi. Suure populaarsuse pälvis sõõrik esimese maailmasõja päevil, kui Päästarmee sõõrikutüdrukud koduigatsuses Ameerika sõdureid nendega rõõmustasid.

Kahekümnenda sajandi jooksul sõõrikute edu aina kasvas ja kasvas: sõõrikud said endale tänapäevase ingliskeelse nimekuju *donut*, leiutati automaatne sõõrikumasin, avati sõõrikukohvikuid, said alguse brändid nagu Krispy Kreeme ja Dunkin' Donuts. Olemegi jõudnud tänapäeva, kus sõõrik saiakeseletis ja kohvikutes on meile igapäevane nähtus.

Kas mäletate, kui ma nimetasin artikli sissejuhatuses sõõrikut inimleiutiseks? Seda tegin ma nimelt sellepärast, et seal, kus inimese käsi mängus on, on alati võimalus, et midagi keeratakse tuksi. Kuigi sõõrik on oma olemuselt midagi väga lihtsat, on see, mida me saame, tihti peale pettumust valmistav. On arusaadav, et poesaiakesed ongi paras masstoodetud pläüst, millest suurt kvaliteeti oodata ei tasu, aga kui ma pean lahkuma nõrduuna isegi kohast nimega Sõõrikumeistrid, siis on midagi väga valesti. Olen õnnelik, et on vähemalt mõnigi koht Tartus, kust on võimalik sooja sõõrikut saada, aga kahjuks Eedeni Sõõrikumeistrite sõõrikud pole minu jaoks piisavalt magusad

päeval järsku alla kaheksakümne sendi ja nüüd on koos teiste konkurentidega tasakaalustunud ühe euro lähedusse. Lidl on suutnud küll hinnad küllaltki madalad hoida, kuid nende sõõrikud mind eriti ei isuta, sest neil puudub sisemine täidis. Kui vaid läheks üles ka poesõõrikute kvaliteet, mitte ainult hind, oeh.

Head asjad siin maailmas on tihti üleilustatud. Kui miski tundub liiga hea, et tõsi olla, siis paraku see üldiselt nii ka on. Kes iganes teab hiphopist midagi, teab lugu muusikaprodutsent James Dewitt „J Dilla” Yancey albumist „Donuts”. Tegu on kuri-kuulsa ning ülimalt kõrgelt hinnatud instrumentaalmuusikaalbumiga, mis ilmus kolm päeva enne artisti surma. Legendi järgi komponeeris Yancey albumi haiglavoodist, kasutades analoogseid vahendeid, et tükeldada kokku ülimalt keerukaid ja ilusaid sampleid. Album algab *outr'o*ga ning pärast kolmekümmet hiphopi juveeli jõuab algusesse tagasi, moodustades tsükli, sõõriku. Tegu on tõelise meistriteosena, mille kuulamist soovitan kõigile. Kahjuks on kogu albumiga kaasas käiv jutt rohkem müüt kui tõde. Lugeses Yancey elulooraamatut „Dilla Time”, sain teada, et tegelikult enamjaolt valmis „Donuts” Yancey kodus ning ta kasutas täitsa tavalisi arvutiprogramme, millega tol ajal muusikat valmistati. Albumi palad sündisid ilma nimedeta, need andis lugudele pärast albumi toimetaja, nii et kõik, kes üritasid neist mingeid salajasi sõnumeid välja lugeda, said paraja pettumuse osaliseks. Albumi nimi tuli lihtsalt sellest, et Yancey’le meeldis väga sõõrikuid süüa. Tagatipuks sain ma teada, kuidas Yancey inimesena oli paras tõbras. Ära kunagi kohtu oma kangelasestega.

Meil tuleb harjuda pettumusega, sest seda tuleb elus ette nii või naa, kuid ei tasu unustada, et pettumuste taga ootab meid tihti peale midagi ilusat. Maakera tiiru peale saab koledast päevast taas ilus. Pärast talve pakast ja pimedust saabub taas valgust ning elu täis kevad. Majandus peab ju ühel hetkel ikka tõusma. Eks elu olegi üks magus sõõrik, millest me võtame tükki tüki haaval ampse, käies ringiratast, kuni see lõpuks otsa saab.

ILLUSTRATSIOONID: LUISA MIHA KIKAS

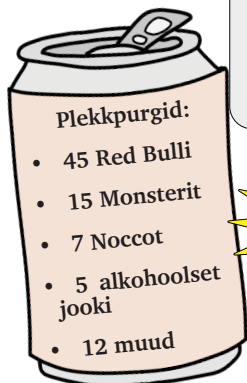
ja on veidi vale tekstuuriga. Õnneks pole minu kogemused sõõrikutega ainult kehvad, sest pealinnas ringi uidates olen jõudnud väga maitsevate sõõrikukogemusteni ning Narva maanteel asuv kohvik Pontšik on minu jaoks *must go*. Loodetavasti saavad ülimalt-maitvad sõõrikud ka meie kallis ülikoolilinnas ühel hetkel kättesaadavaks reaalsuseks.

Hinnatõusud ei ole sõõrikute jaokski võõras teema ning on väga huvitav jälgida, kuidas erinevad jaeketid sellele lähenevad. Rimis olen näinud, kuidas tavalise šokolaadisõõriku hinda on keritud viimase aasta jooksul vaikselt pea kolmandiku võrra kõrgemaks. Coopi lugu on lausa naljakas, kuna hind, mis oli alati naeruväärselt kõrge 1,55 €, oli ühel

Taarajaht

MARIE RAUDMETS, E25

ILLUSTRATSIOONID: KAAREL KOPPEL

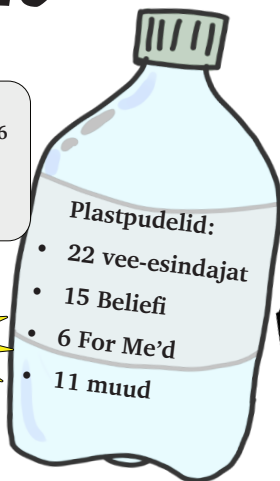

Red Bull Top 3

1. Spring Edition 2026 - 15tk
2. White Peach - 8tk
3. Zero Sugar - 7tk

Leiud:

- 1 pastakas
- 1 õunasüda

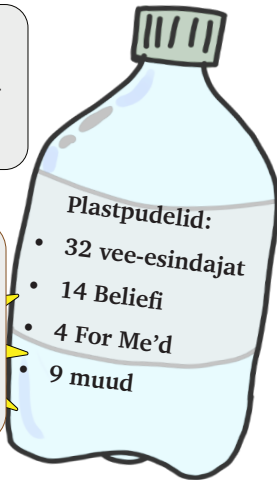
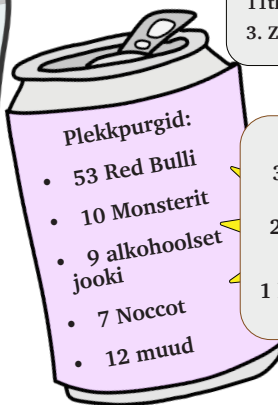

Red Bull Top 3

1. White Peach - 12tk
2. Spring Edition 2026 - 11tk
3. Zero Sugar - 9tk

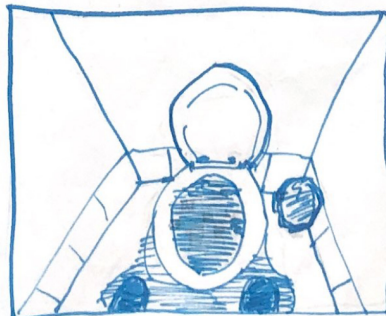
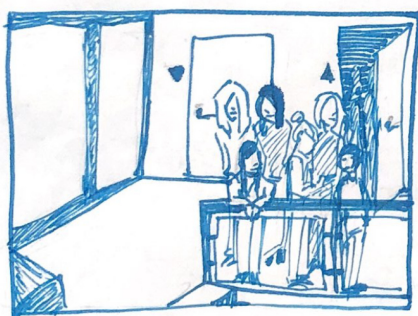
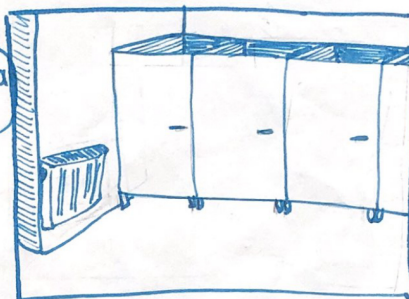
Leiud:

- 3 pandimärgita plastpudelit
- 2 kommipaberit
- 1 kohvitops
- 1 kunstiliselt mõlkinis Red Bull

Koolimajas asuvatest taarakastidest koguti 6. märtsil kokku 139 pudelit: 54 plastpudelit, 84 plekkpurki ja 1 klaaspudel.

SULETUD VETSUUSTE TAGA: 3 NAISE LUGU

Rohkem kui

Hugo Treffneri gümnaasiumist on tänavu 4 õpilast läbinud oma teekonna „Rakett69” saate pardal. Tegemist on ühe Eesti populaarseima noorte teadussaatega, kus pannakse proovile nii nutikus, loovus kui ka meeskonnatöö. Kahtlemata on põnev saadet kodudiivanilt jälgida, kuid kuidas on see kogemus treffneristidele endile mõjunud? Selle teada saamiseks küsitlesin Kristjanit (10.b), Elist (10.c), Arminit (11.a) ja Indrekut (11.b).

MARIE RAUDMETS, E25

Mis on suurim müüt või vale eeldus, mis inimestel „Rakett69” saate või selle osalejate kohta on?

Kõige levinum eksiarvamus on, et saates osalevad ainult „geeniused”.

Elis Lukner:

Et kõik on ilged nohikud ning et saadet filmitakse jooksvalt.

Päris tihti eriti just lõppmängudes, inimesed vastavad ikkagi mitu korda ja see lihtsalt löigatakse välja. Näiteks see raha võrdlemise mäng, nad ikka 12 korda pakkusid vastust, ja see geenimutatsioonide lõppmäng, keegi ei saanud esimese korraga seda.

Kristjan Lepp:

Asju ei filmita kronoloogilises järjekorras. Saate alguses näidatav rivistus on tegelikult filmitud pärast esimest ülesannet, seega sealt rivistusest võib emotsioonide järgi vahel natuke aru saada, kes esimese ülesande võitis.

Lisaks see, et kõik ülesanded toimivad alati ideaalselt. On olnud ülesandeid, kus midagi on katki. Näiteks ühes ülesandes oli nii, et raadiosaatjate või heli videotehnika pärast, mis seal stuudios oli, üks mängauto puldiga lihtsalt ei töötanud.

Indrek Karja:

Et kõik on seal mingid hullud teadusoivikud. Tegelikult peab lihtsalt loogilist mõtlemist olema, teoreetiline osa on ette antud ja peab oskama seda rakendada.

Armin Ruul:

Et „Raketi” saatesse saavad ainult oivikud. Minu ja Indreku näitel võiks isegi öelda, et kõik on suutelised sinna minema.

Milline ülesanne õpetas sulle midagi enda kohta, mitte ainult teaduse kohta?

Osalejad töid välja väga erinevaid hetki, kus tuli proovile panna mitte ainult teadmised, vaid ka eneseusk ja otsustusvõime.

Elis:

See elektriliini ülesanne. Olin punases tiimis ja saime esimesena õige lahenduse. Mu tiimikaaslane ütles, et vajutame nuppu, äkki me lahendame ülesande ära. Ma ütlesin: „Ärme veel vajuta nuppu, ootame veel kolm sekundit, keegi niikuinii ei vajuta nuppu.” Ja ma ei tee nalja, kaks sekundit hiljem vajutasid sinised nuppu ning me kaotasime selle ülesande minu pärast. Ma õppisin, et peaksin rohkem riske võtma.

Kristjan:

Kohe esimene tiimiülesanne, kus pidime kompassi ehitama. Seal oli olukord, kus meil oli kompass valmis ning pidime määrama, kus on põhi ja lõuna. Ma päris täpselt ei teadnud, kuidas see käib. Kaarel väitis, et tema teab. Kokkuvõttes saime pärast teada, et kõik korrad, mis me pakkusime – umbes kolm-neli korda – oli meil tegelikult põhja ja lõunasuund vastupidi.

Ma õppisin, et teisi inimesi tuleb muidugi kuulata, kuid enne mõtle korra, mis toimub, ning päris kõike ei maksa alati usaldada.

Indrek:

Minul õpetas minu enda kohta viimase tiimisaate lõppmäng, kus ma kiirustama hakkasin ja täielik lünk tekkis. Õppisin, et pean asja rahulikult võtma, et juhe täiesti kinni ei jookseks.

Armin:

Bolti saate duelli ülesanne. Sain teada, et kui mul on ikka McDonald’i eine ees, siis sirgelt ma mõelda ei suuda.

Kas see kogemus mõjutas sinu Mis oleks sinu jaoks suurem võit – kas tiitel või see kogemus ise? Miks?

Elis:

Minu meelest see kogemus on ikkagi peamine. See oli tõesti *insane*. Raha ja tiitel, mis sa võid saada, on nagu bonus sellele kogemusele.

Kristjan:

No igal juhul raha see suurim võit ei ole seal. Tiitel on tore, aga ma arvan, et see kogemus tegelikult on parem – see on mega. See on kordumatu kogemus, mitte kusagilt mujalt ei saa midagi sellist.

Indrek:

Minu jaoks oleks suurim võit mingit pulli teha, mida varem teatud pole, näiteks kahekesi intervjuus Arminiga olla.

Armin:

Mina läksin sinna kogemuse pärast. Võtsin seda tiitlit kui preemiat oma kogemuse kõrvale.

lihtsalt võistlus

Milline on võistlejate omavaheline õhkkond tegelikult – rohkem konkurents või pigem koostöö?

Siin oldi üsna üksmeelsed: valitseb koostöö.

Elis:

Koostöö, 100 protsenti. Me oleme kõik sõbrad, isegi võistluse sees mulle ei tundunud eriti, et ma oleks nende konkurent. Ülesannet lahendades tundus, et oleme kõik sõbralikult seal, aga kui keegi nuppu vajutas, vot siis olin pahane ja siis oli konkurent, aga muidu ei olnud. Sõbrad, sõbrad, sõbrad.

Kristjan:

See on 100 protsenti koostöö, seal ei ole küsimustki. Ei ole mõtet mingeid biife korraldada, sest äkki juba järgmises saates oled selle inimesega koos.

Indrek:

Ma arvan, et see sõltub ülimalt inimesest endast. Eks osad lähevad ikka võitlushimus natuke tõredamaks ära, aga suures pildis ikka kõik saavad hästi läbi ja päeva lõpus lähme sõpradena lahku.

Armin:

Mina olin seal tundega, et läksime koos sinna aega veetma ja tiimidena ülesandeid lahendamata. Osad „Raketist” tundusid aga päris naljased nende tiitlite pärast – nii võitjatiitel kui ka parim raketlane/tüdruk.

Mis oli emotsionaalselt kõige raskem hetk sellel teekonnal?

Kuigi kogemus oli positiivne, tuli ette ka keerulisemaid hetki.

Elis:

Siis, kui Emma välja kukkus. Sel hetkel olin tõsiselt kurb, sest tema oli nii kurb. Ja see, et mind ei valitud kumbagi finaali tiimi.

Kristjan:

Muidugi siis, kui ma napilt kaotasin finaali. Samuti oli väga hull aeg, mil pidime teadusteatri kallas töötama. Mul oli juba koolis üsna palju võlgasid sellepärast, et olin puudunud nii „Raketi” kui ka teiste asjade pärast ning nüüd on mul veel nii suure asjaga vaja tegeleda. Selline väga kurnav hetk oli tõesti.

FOTOD: RAKETT69/VESILIND

Indrek:

Midagi väga rasket polnud, aga kui peaks midagi ütleva, siis droonide saate 2. ülesanne. Kõikidele tiimikaaslastele oli teadusteatriisse pääsemiseks see ülesanne väga tähtis, kuid kaotasime väga rumala vea pärast. Nimelt oli üks kruvi liiga tugevalt kinni ja selle tõttu üks propeller hangus. Sellise asja pärast kaotus vastu võtta oli väga valus.

Armin:

Kõige raskem oli siis, kui olin saanud teadusteatri vooru ning sain teada, et selleks tuleb korralikult ette valmistada. Ma lootsin, et „Raketi” saade on rohkem selline, kus lähen kohapeale ja teen seal rahulikult ülesandeid.

Tulevikuplaane – pigem kindlustas neid või pani hoopis midagi ümber mõtlema?

Vastused varieerusid — mõnel kinnistas, mõnel avardas valikuid.

Elis:

Raketis osalemine ei ole mitte kuidagi muutnud mu kaugemaid tulevikuplaane. Lähitulevikuplaane võib-olla selles suhtes, et ma sain rohkem sõpru juurde, kellega hängida.

Kristjan:

Pigem kinnitanud. Hetkel huvitab mind kõige rohkem informaatika, aga inseneeria tundub ka väga huvitav. Õnneks on mul veel mitu aastat aega, et mõelda ja ära otsustada. Plaanid võivad veel vabalt muutuda.

Indrek:

Peale gümnaasiumit kindlat plaani veel pole. Pigem olengi selline vend, kes nädal ette planeerib. Vahel mõlkusid peas ülikooli mõteted Euroopas, aga ei oska midagi lubada, äkki avan Tartus oma burgerirestorani.

Armin:

See kogemus avardas mu võimalikke tulevikupositsioone, kuid midagi kindlaks see ei teinud. Ma näen siiski, et osadel raketlastel muutis see kogemus drastiliselt oma tulevikuplaane.

Kui sa peaksid võitu mitte endale andma, siis kellele ja miks?

Elis:

Emma Marie Otsale. Ta on nii äge ja tark, ta oskas meeskonda juhtida ja ta ei hāmanud – kogu jutt, mis ta suust välja tuli, oli normaalne.

Kristjan:

Ma arvan, et see inimene, kes tegelikult võitis, suht vāārib seda auhinda. Kui vaadata näiteks eelmiseid ülesandeid, et kes seal kõige rohkem võitnud on, siis see on tõepoolest tema.

Indrek:

Kristjan Lepale. See vend on 10. klassis eba-realselt tark ja mida rohkem ma temaga kokku puutusin, seda rohkem sain aru, et tema peaks võitma.

Armin:

Esimene vastus oleks kohe Indrek, sest ta on see vend, aga ta oleks niikuinii võitnud, kui me ei oleks koos duelli läinud. Järgmisena pean pakkuma Kristofer Torokoffi, sest saatest väljaspool temaga rääkides sain teada, et ta on väga tark, kuid tal lihtsalt tiimides üldse ei vedanud.

Mida sa ütleksid neile, kes tahaksid proovida „Raketis” osalemist, kuid pole kindlad/kardavad?

Elis:

Minu meelest „Rakett” oli nii äge kogemus, et see kaalub kõik hirmud vabalt üle. Sul on nii palju võita ja mitte midagi kaotada. Sa saad alati kogemuse võrra rikkamaks *versus* kui sa lihtsalt kodus Insta reel’e scrollid.

Kristjan:

Kui te arvate, et te ei ole piisavalt targad selleks, et sinna minna, siis vastus on ei, minge. Paljud ülesanded on tegelikult tehtavad laudadel olevate juhendite abiga, lihtsalt natuke loogikat ja lugemisoskust.

Indrek:

Proovi kindlasti. Kui sul juba mõte on, et võiksid proovida, siis arvatavasti on sul lootust saatesse saada, tahtmine on juba kolmveerand võitu.

Elis Lukner**Armin:**

Mine proovi. *Probs* ei saa sisse. Ma läksin sellise arvamusega, et ei oodanud isegi sisse-saamist. Oli küll väga vinge saada, kuid alguse peale selle mõttega proovima ei läinud.

Mis oli sinu jaoks kõige lõbusam või ootamatult naljakam hetk?

Kogeti palju lõbusaid momente, millest mõni sattus ka teleekraanile.

Elis:

Timofey oli viimane, kes läks teaduslabürinti. Me kõik olime juba ära teinud ja vaatasime teiselt korruselt. Ta ütles vanade raketlaste liigutamise ülesande ajal nii mitu korda „absoluutne kino”, aga nad löiksid need kohad saatest välja.

Kristjan:

Üks niisugune väga naljakas hetk oli see, kui Timofey rakett saates lihtsalt lendas minema laua taha. Me tegime enne kümme pluss korda oma teadusteatriid läbi ja see oli esimene kord, kui see juhtus.

Indrek:

Kui keset küberturvalisuse saadet alajaamade ülesandes valikut tehes, kas haiglast või spaalt vool välja võtta, pani Armin: „Noh, inimesed võiks ellu jätta vist.” Järele mõeldes see polnud isegi nii naljakas, aga tol hetkel oli see nii ootamatu. Muidugi nad löiksid selle saatest välja.

Armin:

Kui ma esimest korda nägin Indreku teadusteatriid, kus ta sai mingi planeediga pikku pasti.

Mis oskus, mida saates vaja läks, ei ole tegelikult üldse seotud ainult teadusega?

Selgus, et vaja läheb palju enamat kui lihtsalt teadmisi.

Elis:

Kätsiti millegi tegemine, loogika, funktsionaalse lugemise oskus.

Kristjan:

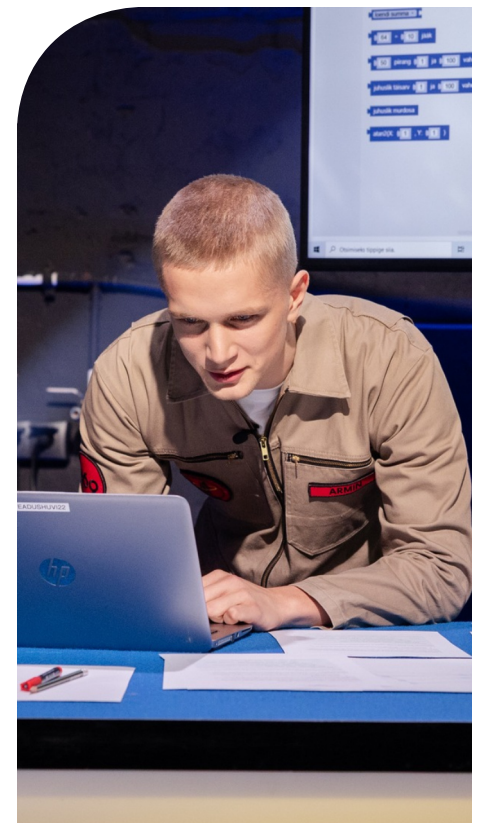
Koostöö, praktilised oskused.

Indrek:

Pikalt püsti seisimine. Võtete ajal ainult seisime. Saate alguse klipsis seisime. Ülesande selgituses seisime. Lõppmängu vaadates seisime.

Armin:

Pidevalt rääkimine. Me pidime kogu aeg rääkima. Isegi teaduslabürindi voorus said saatesse 6 inimest, kes põhimõtteliselt rääkisid oma tee sisse (kaasa arvatud mina ja Indrek). Osadele pidi isegi meelde tulema, et rääkige ülesande/duelli ajal rohkem, mida te teete, miks te teete.

Lisaks selgus, et ühe saate filmimine võtab aega umbes pool päeva – Elis sõnul kuus-seitse tundi. Täpne kestus sõltub aga ülesandest: mõni lahendatakse 15 minutiga, teise kallal nuputatakse üle tunni.

Lõpetuseks panin nad vastama ka mõnele kergemale „kiirküsimusele”.

Keemia või füüsika?

Enamik kaldus füüsika poole, kuigi Elis eelistas keemiat. Indrek tõi välja, et nii võttes kui ka teadusteater on tahtest tahtmata kinnitanud füüsika lollikindlust – pall kukub ikka gravitatsiooni tõttu alla, samas kui keemiliste reaktsioonide toimumiseks peavad tingimused täpselt klappima. Armin põhjendas, et õpetaja Siim Oks suudab vingelt teemasid seletada.

Kas sa lähesid uuesti?

Uuesti osalemise osas olid arvamused erinevad. „Jah, aga ma ei saa minna,” võttis Kristjan olukorra lühidalt kokku, samas kui Indrek leidis, et on juba oma osa ära teinud. Armin lisas, et kaks aastat järjest osalemine on „veits nii ja naa”, ning Elis jäi kahe vahele, tunnistades, et tahaks küll, aga ei tea, kas lähaks.

Meeskonnatöö või individuaalne?

Treffneristid olid ühel meelel, et meeskonnatöö on see, mis toimib – siiski lisas Armin, et Indreku tiimist puudumisel on see pigem 50/50.

Kolm sõna, mis kirjeldavad sinu „Rakett69” teekonda

Kolme sõnaga oma kogemust kokku võtta osutus parajaks väljakutseks — vastused olid sama omanäolised kui vastajad ise:

Elis: kuus-seitse, absoluutne kino, tomat

Kristjan: ebaõnn, mega äge kogemus, kaotamine

Indrek: ootamatu, fenomenaalne, Armin

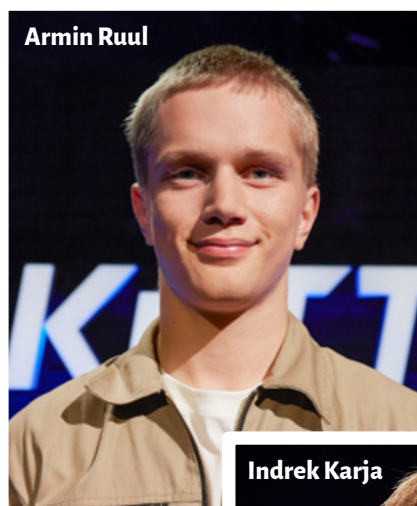
Armin: pull, täiskõht, ootamine

FOTOD: RAKETT69/VESILIND

Kristjan Lepp

Armin Ruul

Indrek Karja

Toored hirved ehk vaevu keedetult ilust ja kunstist

Kunst on elada. Kunst on elada ajal, mil hirm valitseb mõistust. Kunst on ellu jääda. Mitte tohtida luua kunsti – see on minasurm. Olla sunnitud looma vastu-meelset kunsti – see on loometahte surm. Kunst on ~~il~~ elu. Omaette kunst on kujutada ilu selle toores, keetmata vormis.

Piret Raud räägib romaanis „Keedetud hirvede aeg” loo kunstist. Loo üksikisiku suhtest kunstiga, ajastu suhtest kunstiga, ilu suhtest kunstiga, kasvamisest ja eneseks võrsumisest kunsti abil. Keskkel kohal on nooruk Lill Aruvee, Lille kunstnikust isa ja kunstikartlik ema ning nende kunstnikest naabrid niinimetatud Majas.

Kadunud inimeste tahvel

„Hirm oli tagasi ta juures, vana tuttav hirm, ehkki karta ei olnud ju enam mingit põhjust. /.../ Hirm, mis valvab voodite kõrval, kui õhtul magama minnakse, ja katkestab hommikused uned veel enne, kui päeva esimesed päikesekiired maakumeruse tagant välja ilmuda jõuavad. Hirm, mis rõhub ja hõõrub, päevast päeva ja nädalast nädalasse, kulutades õhkõhedaks igasuguse vaba tahte ja eneseväärkuse.” (lk 261)

Esmakordselt tutvub lugeja kadunud inimeste tahvliga kohe romaani alguses. Tihti kontrollib Lill teel koolist koju, ega tema enese lihane isa vahepeal teadmata kadunuks pole jäänud. Inimesed, kelle tegevus võimudele meeltemööda pole, kaovad. Peagi ilutseb nende foto sellesama tahvli 7x7 ruudustikus, mida käib uurimas noor Lill.

Sõnapaar „nõukogude aeg” torkab pähe juba ainuüksi romaani tagakaant lugedes, kuid sääraseid (Eesti) ajaloos kurikuulsaks saanud mõisteid tekstist ei leia. Ajaloofanaatikuna tegevust dateerida aitavaid seiku otsima hakates jäin samuti lootusetult jänni.

Ühelt poolt jäi mulje, justkui oleks teose õhustikus esimese vabariigi aeg olnud alles eile. Teisalt aga pressis juba peale taasiseisvusmine. Meisterlikest ajastukirjeldustest hoolimata tuli leppida tõsiasjaga, et tegemist on fiktiivse aegruumiga.

KRISTEL VESKE, D24

Romaanil on aga sarnasusi nõukogude aja kunstiga: see, mida otse välja ei öelda, saab edasi antud ohrates sümbolites. Olgugi et kohati klišeelikud, on just sümbolid need, mis on tihedalt teksti põimitud ning teose põhiideed edasi kannavad. Ajastu kontekstist rääkides saab esile tuua kirjandusest ja luulest tuntud võrrandi: meri = vabadus. Samas võib aga kõrvutuseks tuua juba komplekssema sümboli ehk kuivanud ujupõie. Vaadates läbi ujupõie, võib näha pörandapragude all pesitsevaid inimesi, kelle näod on kadunud inimeste tahvlilt Lillele juba tuttavad. Ons tegu vihjega riigireeturite varjamisele, millega noore Lille pere seotud võis olla? Olukord jääb selge vastuse leidmiseks liiga pealiskaudseks, kuid ka sellel pealiskaudsusel on oma võlu.

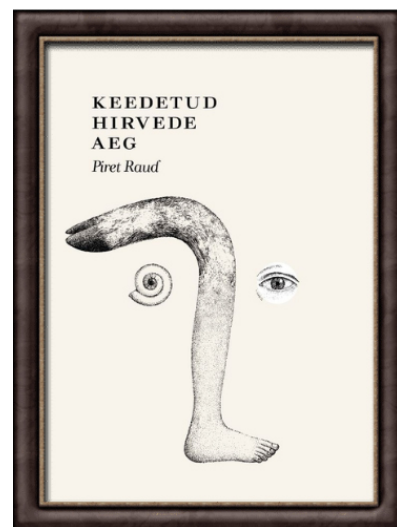
„Ebaõigluse kett on lõputu, see ulatub üht otsa pidi aegade algusesse välja ja teise otsaga kaugele tulevikku. Keti lülid on jäigad ja külmad, ning selle eest, et kett ei katkeks, hoolitsevad need, kes on veendunud, et neil on kõiges ja alati õigus.” (lk 207)

Plüüsvaip keedetud hirvedega

„Kas seda meilt tahetigi, et me võtaksime ümbritseva maailma ja keedaksime seda keedupotis nii kaua, kuni see on omadega täiesti läbi?” (lk 102)

Liitunud kunstiringiga, leiab Lill end ühel varakevadisel päeval koos kaaslastega kunstnikust naabri Verlini korterist. Mees esitleb vaimustuses noortele natüürmort natüürmordi järel ning seletab, kuidas ilu ükskord maailma päästab. Lille mõtted on aga ammu mujal. Seinal ripub teos, ainus, mida pole loonud Verlin, kuid mis äratav Lilles täiesti uue ilu- ja kunstitunnetuse. See on pehme plüüsvaip, mis kujutab stseeni kaunist päikselisest suvepäevast koos hirveperega, kes on end sättinud vaiba-puude varju puhkama. Siit edasi saab teose keskseks ideeks keedetud¹ ilu.

Raud on suutnud romaanis kujutatava tooreks jätta ning antud kontekstis on toorus suur kompliment. Lisaks toorele ilule on keetmata pea kõik, mida Raud kirjeldab. Mõni varasemalt mainitud klišeelik sümbol

Piret Raud „Keedetud hirvede aeg”

Tänapäev, 2024

on mõne minuti keeduvees podisenud, kuid 5 minuti muna ei anna endast välja mitte ükski teose aspekt.

Kuidas on suutnud üks eeskätt lastekirjanikuna tuntud autor luua teose, mis kirjeldab elu ja kunsti nõnda tabavalt, seda keetmata? „Keedetud hirvede aja” tabavuse saladus peitub Piret Raua meisterlikkus eesti keele valdamises. Sõnad on need, mis aitavad säilitada elu ja ilu tooruse. Nii nagu tegelaste sisemaailmad, on rikkalikud ja värvikad ka nende kirjeldusviisid. Keel on mahlakas, puhas ja omamoodi kodune.

„Vaatasin vaiba-hirvede silmi. /.../ Nende elus polnud pettumust. Polnud valu. Oligi vaid see, mis seal oli: narmastega plüüšist ristkülik, igikestev elutu pehmus.” (lk 101)

TÄHELEPANU! Soovituslik on varuda lugemise kõrvale ÕS või olla valmis avama Sõnaveeb. Tunnistan julgelt, et ka mina vajasin mõne sõna puhul ustavat (keele) abimeest. Meie emakeel on rikkalik ning Piret Raud võtab sellest maksimumi. Mõnus on lugeda romaani inimestest ja kunstist, kui vastava romaani autor inimesi ja kunsti nõnda mõjusalt kujutada oskab.

¹Keedetud – ilu tendents kaotada kujutamisel oma loomulikkus ja kirkus, muutuda tuimaks, sumbunuks, ängistavaks. = HALV keedetud hirved

Näota portree

„Tähelepanu väaris vaid paber mu ees ning silmade ja käe vaheline koostöö, ehkki ma ise sellest niimoodi siis ei mõelnud. Ma üldse ei mõelnud kuidagi, vaid rohkem tundsin. Tundsin end kantuna hoovusest, mis oli võimsam kui kõikvõimalikud välised häirijad: see viis mu klassist minema, kaugele mujale, või õigemini tõi mind vastupidi lähemale, iseendale lähemale, kuhugi enda sisse, tuttava enda, mitte uue ja võõra, kuhugi, kus oli turvaline ja hea olla.” (lk 80)

Näota portree on viimane portree, mille maalilis Lille kunstnikust isa enne endasse-sulgumist ning rääkimise ja loomise lõpetamist. Portree mehest, kes kannab Lille isa lemmikkampsunit, kuid kelle näost on järel vaid udu ning udust välja ulatuv silmapaar. Maal lebab Aruveede keldris tolmukihil all, seejuures aga ei saa Lill kunagi teada, et teose on loonud ta enese isa.

Romaanis on ellujäämis- ja toimetulekukunst sama, mis maali- või joonistuskunst. Lille isa jaoks tähendab kunst vabadust, seega muudab loominguvabaduse kaotus võimatuks lisaks maalimisele ka vanaviisi elamise.

Naaber Verlini jaoks tähendab kunst aga ilu, luues natiüürmorte „seltsimeeste” jaoks, suudab ta leida ilu ükskõik millisest elukorraldusest.

Lille jaoks on kunst aga midagi enamat, mis-ki, mida ta aegamööda mõtestama õpib. Alguses pakub looming põgenemisvõimalust. Lill saab põgeneda klassiõdede kiususõnade, ema kartliku loomu ning isa olematuse eest. Ta saab pugeda maailma eest iseenda sisse, tuttava enda sisse.

Noorus on aga muutlik aeg, niimoodi on Raud kujutanud ka Lille suhet kunstiga kui lühikest ja intensiivet armuafääri. Aasta, mil leiab aset kogu teoses kirjeldatu, on täis avastusi ja muutusi, kohtumisi ja hüvastijätte. Noore Lille tegelaskuju on sümpaatne ja üdini inimlik. Teda pole kujutatud ei kangelase ega ohvrina, vaid lihtsalt noorena, kes avastab enda suhet maailmaga kunsti abil. Seda, milliseks see suhe kujuneb, pole paslik potentsiaalsele lugejale ette jutustada, kuid Lille eneseavastuste ümber ehituv maailm ja tegelaskond mõjub autentsena ning on tõeliselt kaasahaarav.

Piret Raud on tuntud ka andeka illustraatorina, seega pole mingi ime, et autor romaanis just kunstist kõneleb ja seda veel nõnda veenvalt teha suudab. Raamatu kaanepilt on samuti Raua enda loodud. Kahju on ainult sellest, et nõnda kunstikeskne teos illustreerimata on jäetud. Autori illustatsioonid oleksid andnud romaanile kunstilise lisaväärtuse. Kirjeldatud stseenid olid inspireerivad ning lausa anusid, et neid maalitaks. Mine tea, võib-olla eeldaski Raud, et hoopis lugeja ise peaks teose sisu keetmata kujutada üritama?

„Kuidas kirjeldada hirmu, et võiksin niimoodi jätkates muutuda araks ja nõrgaks, kellekski, kes ei saa väljaspool sisemist pelgupaika hakkama?” (lk 284)

Rööm on leida romaan, mis on kirjutatud nõnda kaasahaaravalt ja taktitundeliselt nagu „Keedetud hirvede aeg”. Võiks lausa öelda, et säärase romaani loomise juures on tegu omamoodi kunstiga. Kunstiga, mida Piret Raud on tõestanud end osavalt valdav. Olla inimene ja kirjutada millestki üleelusuurusest, nagu on seda kunst, ilu või hirmuajastu, suutes seejuures oma kujutusviisi kohandada nõnda, et teemad jääksid vaevu keedetuks – see on imetlusväärne.

Treffipiht

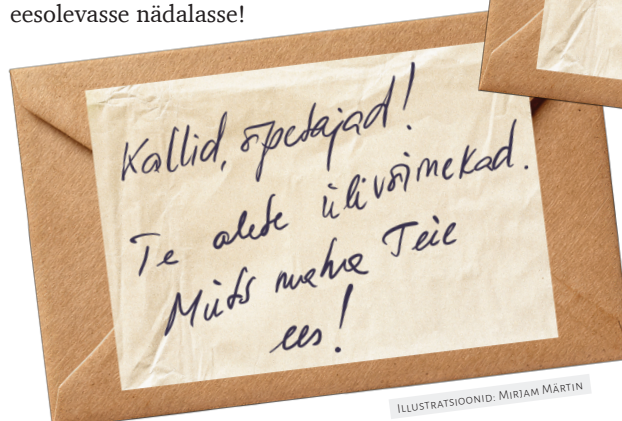
Ühel kaunil märtsikuu päeval ilmus õpetajate tuppa kohvimasina kõrvale kast nimega Öpsipiht. Tegemist oli väikese, kuid südamliku algatusega, mille eesmärk sarnanes paljudele juba tuttava Treffipihiga. Kui Treffipiht on suunatud eelkõige õpilastele, võimaldades neil anonüümselt jagada oma mõtteid, rõõme, muresid või tundeid, siis Öpsipiht loodi samal eesmärgil just õpetajatele.

Võib-olla jäi ettevõtmine tagasihoidliku tutvustuse tõttu veidi märkamatuks, võib-olla polnud parajasti palju, mida jagada. Mõni õpetaja kommenteeris, et ettevõtmine jättis neile veidi Elu24-liku mulje. Igal juhul jõudis nädalaga kasti kolm kirja.

Kuigi kirjade arv jäi tagasihoidlikuks, oli nende sisu seda väärtuslikum. Kõikidesse kirjadesse oli peidetud sooje ja toetavaid mõtteid, mis peegeldasid hoolivust ja üksteise märkamist.

Seega, kuigi Öpsipiht ei pälvinud esialgu loodetud tähelepanu, ei olnud see sugugi asjatu ettevõtmine. Vastupidi! See tuletas meelde, kui oluline on üksteist märgata ja tunnustada.

Heitkem pilk saabunud sõnumitele ning tundkem röömu selle üle, kui ägedad õpetajad ja juhtkond meie koolis on. Loodan, et need vähesed kirjad toovad röömu teie eesolevasse nädalasse!

ILLUSTRATSIOONID: MIRIAM MÄRTIN

Auh! Auh! Mjäu! Neid sõnu leiab ilmselt kõige tihedamini lasteraamatutest. Huvitav on see, et nende sõnade liiginimetust kohe kindlasti lasteraamatust ei leiaks. Nagu 10. klassi eesti keele tundides õpitakse, on nende sõnade nimetus „onomatopöa” ehk sõnad, mis jäljendavad hääli ja hääliitsusi. Nähes, et need sõnad on tihti ühed esimestest, mida lastele õpetatakse, tasub teadlik olla selliste sõnade huvitavatest lingvistilistest omadustest.

KAAREL KOPPEL, D24

teerib nii sarnane sõna sama mõiste jaoks. Paljud keeleteadlased usuvad, et see viitab kahe keelkonna ühisele eelkäijale, kuid on ka keeleteadlasi, kes arvavad, et sõnade sarnasus on kokkusattumus või üks keel laenas sõna teiselt kunagi ammusel ajal.

Sõna „onomatopöa” teine osa, *ποιέω* (*poiéō*, „tege-ma, looma”), pakub huvi, sest sõna „onomatopöa”

omadussõnaline vorm annab vihje selle osa tähendusele. „Onomatopöa” omadussõnana võtab kuju „onomatopoeetiline”. See on nii sellepärast, et sõnast *ποιέω* on tulnud eesti keelde ka sõna „poet”, mis tähendab seega otsetõlkes *looja* või *tegija*.

„Poet” tähendab otsetõlkes looja või tegija.

Onomatopoeetilistest sõnadest rääkides on võimatu vältida sõnade kõla ja tähenduse vahelise seose arutelu. Tavaliselt õpetatakse meile, et sõnade ja nende tähenduse vahel ei ole mingit seost – pole vahet, kas me kutsume koera „koeraks” või „kassiks”, kuni kõik kasutavad sama sõna. Need häälikud, millest sõna koosneb, ei näita selle sõna tähendust. Ainsaks erandiks peetakse onomatopoeetilisi sõnu, sest nende sõnade ainus eesmärk on jäljendada mingit häält. *Pauk, kõmm, kulin/kulisema, ruigama, hirnuma* – kõik need sõnad koosnevad häälikutest, mis vihjavad nende tähendusele. Mitmed rääkimist kirjeldavad tegusõnad on ka onomatopoeetilised. Selliste tegusõnade hulka kuuluvad *mõmisema, sosistama, röökima* ja ka näiteks *pomisema*, mis mingil segasel põhjusel

on ilmselt tulnud samast tüvest, millest on tulnud ka *põmm*. Kuid on ka nimisõnasid, mille päritolu on tõenäoliselt onomatopoeetiline. Ma ei mõtle sõnu nagu „haugatus”, mis ikka kirjeldavad helisid, vaid sõnu nagu „mull”, mis on küll tuletatud tegusõnast *mulisema*, aga ise häält ei kirjelda. On ka näiteks loomi, kelle nimed on tõenäoliselt tuletatud nende hääliitsustest, näiteks „parm”, kelle nimi on putuka madalast ja põrisevast hääliitsusest tuletatud.

Onomatopoeetilised sõnad teeb huvitaks see, et sõltuvalt keelest muutuvad ka hääliitsused. Seda muutumist põhjustab **fonotaktika** – keele reeglid, mis määravad, millised häälikujärjendid on keeles lubatud, millised mitte (EKI ühendsõnastik 2026). Teisisõnu, igal keelel on erinevad reeglid selle jaoks, millised tähed tohivad olla järjest. Näiteks eesti keeles tohib sõna alguses olla kaas-

häälikühend „sp”, nii et meil saavad eksisteerida sõnad nagu „spaatel”. Samas hispaania keeles ei tohi olla sõna alguses selline kaashäälikühend, nii et hispaaniakeelne vaste on hoopis *espátula*. Sarnastel põhjustel teeb eesti keeles part häält „prääks prääks”, aga prantsuse keeles teeb part hoopis häält *coin coin* (*kuä kuä*). Nende sõnade hääldus on üsnagi erinev, kuid kui kuulata pardi häält, siis tegelikult on võimalik ette kujutada mõlemat kirjapilti. Kasutades näitena varem mainitud sõna, eestikeelse sõna „sosing” vaste ladina keeles on *susurrus*. Taaskord on näha, et kahes keeles, mis pole suguluses, on mingi mõiste jaoks väga sarnane sõna. Kuid see näide kahest sarnasest sõnast on ju muidugi onomatopoeetiline. Kui vaadelda sõnu, mille nimetus ei tule mingi heli järgi, siis ei peaks need erinevates keelkondades sarnanema, eksju? Kuid kas tõesti ei ole sõnade kõla ja nende tähenduse vahel mingit seost? Olgu, pole vahet, kas sa kutsud koera „koeraks” või „kassiks”, aga kas sa saaksid kutsuda nõela „palliks”? On midagi sõna „pall” häälikutes, mis paneb selle kõlama ümaramalt: see kasutab labiaalset ehk huultega tehtud *p*-tähte, mis juba olemuslikult tundub kuidagi ümar; selle sõna ainus täishäälik on [a], mis on madal tagavokaal ning ei tundu sugugi nii terav kui näiteks [e] või isegi [i]. Üks

Sõna „onomatopöa” on algselt tulnud vanakreeka keelsest *ὀνοματοποιία* (*onomatopoiía*, „nime tegema”), mis on liitsõna, moodustatud sõnadest *ὄνομα* („nimi”) + *ποιέω* („tege-ma, looma”). Mõlemad sõnad väärivad hetkeks meie tähelepanu. Esimene neist, *ὄνομα* (*ónoma*), on nii tähenduselt kui ka kõlalt sarnane või isegi samasugune eestikeelse sõnaga „nimi”. Ja tõepoolest, paljud keeleteadlased usuvad, et need sõnad on tegelikult kauged sugulased. Kreeka keelde kui indoeuroopa keelde on tulnud see sõna indoeuroopa algkeelsest tüvest **h₂nomn*, millest on tulnud ka paljud teiste Euroopa keelte sõnad *nime* jaoks, nagu *name* (ingl.), *nom* (pr.), *имя* (imja, vk.) ja muud. Neid sõnu nähes on raske mitte märgata nende sarnasust eestikeelse sõnaga „nimi”, kuid asja teeb segaseks teadmine, et eestikeelne sõna pärineb Uurali algkeelsest tüvest **nime*. Nagu kõik eestlased loodetavasti teavad, kuuluvad indoeuroopa keeled ja Uurali keeled erinevatesse keelkondadesse. Seega on väga ebataluline näha, et mõlemas algkeeles eksis-

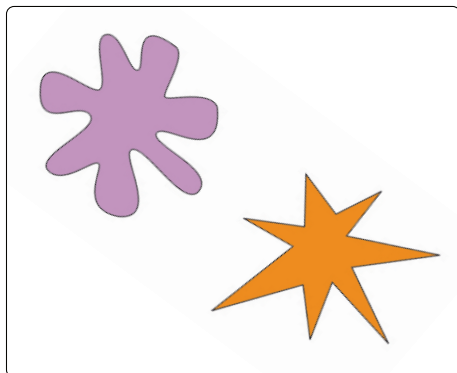
Parmu nimi on tuletatud putuka madalast ja põrisevast hääliitsusest.

Mis häält teeb rebane..?

ILLUSTRATSIOONID: KAAREL KOPPEL

kõige tähtsam ja tulisem vaidlus keeleteaduses ongi just see: kui palju mõjutab sõnade kõla nende tähendust? Sellise tulise teemaga seostub paljude jaoks üks kindel uurimus: **buba ja kiki**.

BUBA JA KIKI

FOTO: WIKIMEDIA COMMONS

Buba ja kiki on kaks pseudosõna, mille mõtlesid välja 2001. aastal teadlased V. S. Ramachandran ja Edward Hubbard oma uuringu jaoks. Nende uuringus näidati inimestele pilti kahest erinevast kujundist: üks sakiline ja terav ning teine ümmargune ja sopoline. Seejärel paluti osalejatel öelda, kumb kujund peaks kandma nime *kiki* ja kumb nime *buba*.

Uuringu jaoks võrreldi kahte erinevat kogukonda: inglise keele rääkijaid Ameerikas ja tamili keele rääkijaid Indias. Sõltumata erinevatest kultuuridest vastasid mõlemas rühmas üle 95% inimestest, et ümmarguse kujundi nimi on *buba* ja sakilise nimi *kiki*.

>95% inimestest vastasid, et ümmarguse kujundi nimi on buba ja sakilise nimi kiki

Järgnevate aastakümnete jooksul on uurinud korratud erinevates riikides ja erinevate keelte kõnelejadega ja tulemused ei ole suurelt muutunud. Kuigi teadlased ei ole kõik nõus, et see tõestab, et häälte ja tähenduste vahel on mingi seos, siis vähemalt see uuring omal viisil vihjab sellele. Ja kas see ei tundu ka mingil määral loogiline? Muidugi mina pole mingi keeleteadlane ja minu sõna ei maksa siin midagi, aga kas üllatavalt paljude sõnade kõla ei meenuta mingil viisil nende tähendust? Kas see ei ole näiteks võimalik, et voolav jõgi kõlab inimesele nagu *jõgi-jõgi-jõgi*? Kas visatud kivi ei kukuks maha kolksatusega, mis kõlaks nagu *kõmdi*? Kas sõna „muld” ei kõla kuidagi pehmemalt kui terava kõlaga „liiv”? On kerge otsida selliseid väikeseid näiteid sõnadest, mis juba oma olemuselt meenutavad enda tähendusi. Kas on ka päriselt kvaliteetivset tõestust, et see seos on olemas, on küsimus, millele vastavad tuleviku keeleteadlased.

Natuke keeleteadust

Teadusnupukeste allikad leiad Miilangu veebilehelt artikli veeväljaandest

MIA MARTA MÜRSEPP, B25

SOFIA SUDAJEVA, B25

Hispaania rannikul asuva La Gomera elanikud räägivad silbo keelt ehk vilekeelt, mille võtmelemendiks on vilistamine. See koosneb keerukatest helidest, millel on erinevad tähendused.

Hawaii keeles on üle kahesaja sõna vihma tähistamiseks, nagu näiteks „ua kualau”, mis tähendab vihma, mis tuleb merelt, ning „nāulu”, mis tähendab äkilist, kiiresti mööduvat hoovihma.

Khoisani keeled on tuntud klõpsatushelide konsonantideks kasutamise poolest. Neid kirjutatakse tavaliselt tähtedega nagu ! ja Ꞥ.

Austraalia aborigeenide keeles guugu-jimithir ei ole kasutusel sõnu vasak ja parem, vaid selleks kasutatakse ainult ilmakaari.

Üks kõige pikematest tähestikest on Kambodžas khmeeri keeles, milles on 74 tähemärki. Kõige lühem on Paapua Uus-Guineas rotokase keeles, milles on 12 tähemärki.

Õ-täht tekkis eesti keelde alles 19. sajandil tänu Otto Wilhelm Masingule. Enne seda kasutati selle hääliku märkimiseks o-d, ö-d või e-d. Enne tänapäevast õ-tähe versiooni proovis Masing palju huvitavaid selle kirjutamise variante.

MASINGU Õ-TÄHE VERSIOONID

FOTO: AJAVAKK

Üks põnev keelenähtus on kontronüümid: sõnad, mis tähendavad iseenda vastandit, näiteks pilvitus, mis tähistab nii pilves kui ka pilvitut olekut.

Eesti keele vältesüsteem on maailmas väga haruldane. Kolme vältega keeli on maailmas umbes kümme, kuid nendes eristatakse vaid vokaalide pikkust. Eesti keeles saavad kolmes vältes olla nii vokaalid, konsonandid kui ka vokaali-konsonandi kombinatsioonid.

Keeleteadlaste arvates pärineb sõna kaheksa väga vanast läänemeresoome-volga tüvest. Sõna esimene osa on seotud tüvega kaks, kuid teine osa võib pärineda kas vanast indoiraani sõnast detsa ('kümme') või muistsest eitusvormist e- ('ei'). Mõlemal juhul on arvu kaheksa tähendus „kaks puudub kümnest”. Sama kehtib sõnaga üheksa, tähenduses „üks puudub kümnest”.

FOTO: VAHUR LÖHMUS

Märkmeid varakevadiselt hingelinnuvaatluselt

KRISTEL VESKE, D24
LAURA KIRK, D24

Ehkki laulupeoaasta on möödas, pole koorilaul Treffneris unarusse jäetud. Kes lugesid veebruarikuist infolehte või jälgivad meid Instagramis @animaagia, juba teavad, et 25. „Tuljaku” võistulaulmisel pälvis Anima valikkoosseis koolikooride kategoorias I koha. Viimati õnnestus Animal esikoht napsata Ülle Keerbergi juhatamisel 2008. aastal – paljud praegused koori liikmed polnud siis veel sündinudki.

Sellega valikkoosseisu seiklused ei piirdu. Täpselt kuu aega pärast konkursivõitu vallutasime juba Estonia kontserdisaali lava. Nimelt toimus 14. märtsil, emakeelepäeval Eesti Segakooride Liidu korraldatud kontsert „Sõnast hääleni kasvades”, mille kunstilised juhid olid Küllike Joosing ja meie oma Eve Paap, lavastaja Anna Laura Ilves ning etendus kunstnik Erko Sild. Peale Anima astusid lavale veel Tartu Üliõpilasegakoor, Viljandimaa Kammerkoor, Segakoor Hannijõggi, Tabasalu Kammerkoor ning Eesti Rahvusringhäälingu Segakoor. Kontsert oli omamoodi austusavaldus eesti keelele ning pani punkti Eesti Raamatu Aastale.

Anima esitas koolipererele juba tuttavad Veljo Tormise „Viis rahvatantsu segakoorile” ja Mariliis Valkoneni

„Õnnelaulu”. Eve Paabi sõnul oli koor laval „värsk nagu hernes”. Repertuaarivalikul lähtuti just kontserdi seosest raamatu-aastaga. „Tormise asjad ju sobivad hästi ja „Õnnelaul” on lihtsalt nii ilus. Viidingu tekst on see tekst, mida tuleb väärindada – igat teksti pole mõtet muusikaga väärindada,” kommenteeris meie koorijuht.

Eve Paabi sõnul oli koor laval „värsk nagu hernes”

250-pealine lõpuühendkoor täitis saali laulupeoeufooriaga. Lauldi Karin Tuule „Aega”, Artur Alliksaare tuntud luuletuse viisistust, möödunud aasta laulupeost tuule tiibadesse saanud Mari Kalkuni „Elukoori” ning muidugi Ülo Vinteri „Kodulaulu”. „Elukoori” dirigeerimist kartis Eve Paap kõige rohkem, kuid õnneks olid kõik lauljad tublid ja koostööaltid ning ühendkoor kõlas kaunilt (muide, Paabi sõnul on „kaunis” üks tõeliselt kaunis emakeelne sõna). Viimast kahte laulu saatis Siim Aimla swingibänd, lisades isegi meeleolukatele lugudele uue ja värsket kõlakihi.

Meie koori lauljate vaatepunktist oli kontsert väga tore. Anima esinemine läks hästi: suurt lavanärvi polnud ning laulmine koos tantsudega, mis tunduvad kohati lapselikult tobedad, õnnestus oodatust paremini. „Ei võtnud ennast liiga tõsiselt,” nentis üks koorilaulja. Ühendkooris laulmine tekitas mõnusalt võimsa tunde, mida pärast laulupidu pole olnud võimalik kogeda. Kiideti ka kava mitmekülgust.

Põgusa intervjuu käigus küsisime, kuidas valmistub meie dirigent kontsertideks. Kindlat ettevalmistusrituaali tal pole, sest tegelikult valmistuvad dirigent ja koor esinemiseks koos, kuid enne kontserti hindab ta aega omaette olemiseks ning enese rahulikult valmis sättimiseks. Eve Paap tõdeb, et ta mõtleb koori peale rohkem kui enda peale ja proovib lauljates luua keskendunud, ent optimistliku meeleolu.

Animaga muusika tegemist naudib Eve Paap väga. Anima koori logo kujutab hingelindu, mida ta võrdleb fooniksiga. Igal sügisel alustab koor täiesti uue koosseisuga ja ehkki esialgu on kõik pilla-palla, saavutab koor kevadeks kogu elujõu. „Anna aega atra seada,” ütleb Paap, selgitamaks koori eluringi. „Hingelind sünnib igal aastal ja saab kevadeks lennuvõimeliseks.”

„Hingelind sünnib igal aastal ja saab kevadeks lennuvõimeliseks.”
– Eve Paap

Kuid käsi peseb kätt ja ka meie võlgname endapoolse austusavalduse meie imelisele õpetajale ja dirigendile.

Eve Paabi professionaalsus, muhe huumorimeel ja muidu tore olemine teevad igast kooriproovist meeldiva õhtupooliku.

Ainult lust on sellise inimesega koostööd teha – aitäh!

Neile, kel pole veel õnnestunud Anima koorilaulu sel õppeaastal nautida, avaneb selleks suurepärase võimalus 8. mail, mil toimub traditsiooniline HTG kevadkontsert.

Näeme seal!

KAUNISTUS-MIRIAM MARTIN

Eesti keele käekäik

HELINA KRAAVI, E25

Ikka ja jälle saab internetiavarustest lugeda mõnd arvamust, kus taaskord nenditakse, et eesti keele olukord on halb ning noorte keelekasutus pealiskaudne. Tahtsin aga teada, mida arvavad sellest teemast need inimesed, kes päriselt aastast aastasse seisavad klassi ees ning innustavad noori eesti keelt õppima. Sestap otsustasin võtta julguse kokku ning vestelda kolme meie kooli eesti keele õpetajaga, et saada kätte pilt sellest, kuidas läheb meie keelel ning milline on selle tulevik.

Kõik algab inimesest

Siinkohal tuleb tõdeda, et eesti keele õpetajatele on ette antud küllaltki kõva pähkel, millest läbi närida. Keskmisel treffneristil on arusaam, kui oluline tööriist on elus hea eesti keele oskus ning võime ennast tabavalt väljendada. Samas tulevad õpilased tundi eelhäälestusega, et eesti keel on raske. Siin tulebki mängu õpetaja, kelle ülesandeks on neid õpilasi motiveerida ning tekitada huvi keele vastu.

Klasside keeletase aga erineb olenevalt aastast. Mõnel aastal on tasemete erinevus rohkem märgatav, mõnel aastal vähem. Kõigetavalisemaks erinevuseks on läbiaastate see, kas inimene suudab iseseisvalt mõelda ning oma mõtteid sidusasse teksti paigutada. Olenemata keeletasemest on üks asi kindel: pole tähtis, kui osav õpilane gümnaasiumi alguses ka poleks, on kõigil alati võimalus areneda ning oma keelt nüansirohkemaks lihvida.

Eksam, eksam, eksam

Nii mõnegi õpilase jaoks on eesti keele tundides käimise eesmärgiks vaid riigieksamil kõrge tulemuse saavutamine. On küll tõsi, et riigieksam on mingil määral seotud eluliselt vajalike keeleoskustega – sisupunktid kirjandis hindavad mõtlemis- oskust. Keskendudes ainult eksamile, jääb tagaplaanile keeleline loomingu- ning keele sügavam mõistmine.

Kitsaskohtadest toodi peamiselt välja lugemisülesandeid ning nende otstarbekust. Ülesanne ei kontrolli niivõrd õpilaste lugemis- oskust ning pigem peidab enda taha riigieksami madalaid tulemusi. Loomulikult ei saa üks eksam ka hõlmata kõiki oskusi, mida võiks vaja minna edasiõppimisel või tööturul. On oodatud, et mingeid oskusi õpitakse keeletunnis.

Keel ja kirjandus

Nii nagu on *yin* ja *yang*, on eesti keel ja kirjandus – ei saa olla ühte ilma teiseta. Kui eesti keele tund jääb pisut tehniliseks, siis kirjanduse tunnis domineerib eelkõige mõtlemine, empaatia arendamine ning suuline väljendusoskus. Tehnoloogiaajastu pealetulekuga on viimane neist muutunud kõige olulisemaks oskuseks, mida keeleõppe puhul rõhutada tuleb. Nii vaheldusrikas keeleoskus kui ka emakeeles kõnelemine on oskused, mida on vaja õppida ning harjutada. Kui aga visata pilk peale sellele, kui palju on õppekavas eesti keele ning kirjanduse kursuseid ning kuidas need on jaotatud, võib meel muutuda veidi nukraks. Tõdemus, et eesti keele kursuseid on liiga vähe, võib saada tuge ka sellest, kui võrrelda eesti ning inglise keele kursuste arvu, kus inglise keelt on õpilastel rohkem. Sellest tulenevalt võib ju mõtiskleda, kus meie väärtused tänapäeval paiknevad.

Teeme paremaks

Astume korraks fantaasiamaailma, kus Treffneris on lühikesed söögijärjekorrad ja arvestuses täpselt see, mida kodus õpitud sai. Seal leiame veel põnevaid asju, millega on keeletunde arendatud. Esmalt on tundides rohkem arutelu ning suulist argumenteerimist. Ajastul, mil tekstirobotil on võimalik õpilasele tekst ette kirjutada, on just suuline argumentatsioon see, mida koolis lihvimata peaks. Selles maailmas ei kõla õpilaste huvitavad ideed mitte ainult koolipingis vaid ka ajakirjanduses. Nii on noortel suurem võimalus avaldada oma nägemust selle kohta, milline maailm peaks olema.

Viimaks

Minu vestlustes õpetajatega jäi aga siiski õhku üks kurb pidepunkt – noorte keeletase on langemas. Eesti keeles ei ole tavaliselt kõik nii must-valge, kuid just see on. Kui me jõuame kohta, kus noored ei huvitu enam keelest või selle rääkimisest, siis on ka keele hääbumine käega katsutav. Niisiis, kallis Miilangu lugeja, kui võtad midagi kaasa loetust, siis olgu selleks, et ole oma keelekasutusest teadlik ning kasuta keelt mõtestatult. Selline suhtumine on see, mis viib meid edasi ning tekitab ka keele-õpetajale head meelt.

(Suur tänu Triinu Palo, Karin Soodla ning Age Salo, et olite nõus minuga vestlema.)

Eksamid
eksamid
eksamid!

Kuidas
mõista
eesti keelt?

KAUNISTUSED, MIRIAM MÄRTIN

Uudis! – kirjandus

KRISTEL VESKE, D24

Lugeda või mitte lugeda? See pole üldse küsimus – loomulikult ikka lugeda! Aga mida lugeda? Vot see on see tõeline pähkel. Eesti keeles ilmub igal aastal tuhandeid raamatuid, mille vahel lugeja valima peab. Õnneks tõttab Miilang appi, soovitades mõningaid viimastel aastatel eesti keeles ilmunud teoseid.

KAUNISTUSED: MIRIAM MÄRTIN

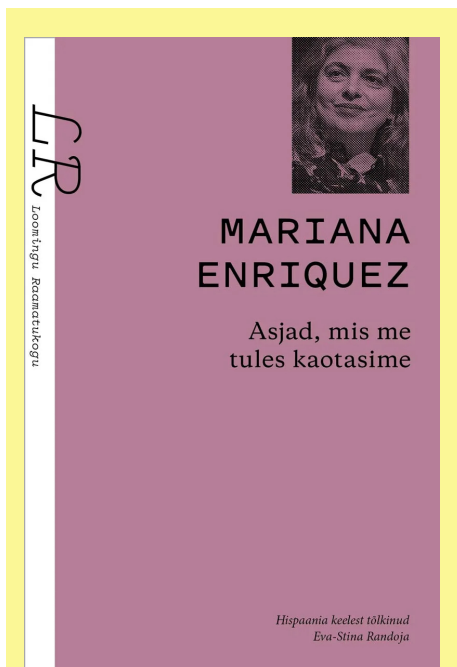
Norman Ohler, „Kõige võimsam aine”

216lk

Ilmunud 2024, kirjastus Helios

Tõlkinud Elna Adamson

Populaarteaduslik raamat, mis põimib keemia, ajaloo ja poliitika. Autor uurib psühheedeelsete ainete avastamislugu, nende kasutamist ajaloos ning nende potentsiaali tänapäeva meditsiinimaastikul. Kirjutatud äärmiselt osavalt ning kaasahaaravalt, on tegu mõtlemapaneva ja silmaringi avardava teosega.

MARIANA ENRIQUEZ

Asjad, mis me tules kaotasime

Hispaania keelest tõlkinud
Eva-Stina Randoja

Mariana Enriquez, „Asjad, mis me tules kaotasime”

144lk

Eesti keeles ilmunud 2025, kirjastus Kultuurileht

Tõlkinud Eva-Stina Randoja

Lühijutukogumik autorilt, keda on nimetatud ka gooti realismi kuningannaks. Juttudes põimub Argentiina lähiajalugu sotsiaalsete ja loodusprobleemidega, maalides õõvastavaid pilte nurjunud eludest ning ebatavalistest tegelastest. Meelepärast leidub neis 12 loos nii koletisearmastajatele kui ka psühholoogilise õuduse fännidele.

Gregor Kulla, „Peenar”

173lk

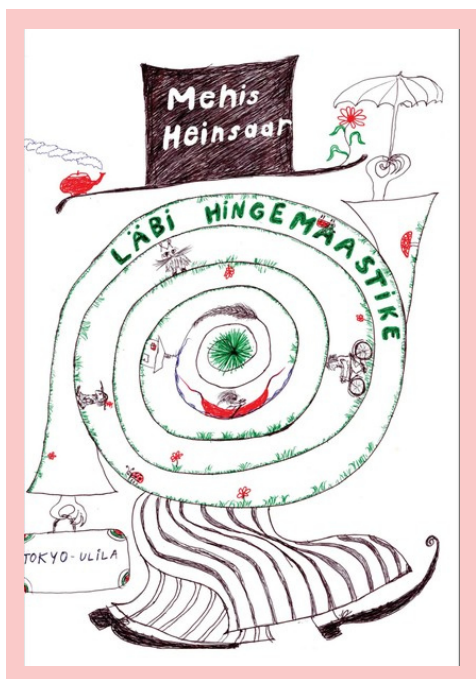
Ilmunud 2024, kirjastus Kultuurileht

„it's time for sisekaemus”

siuke flow of thought raamat kirjavahe-märgid võid ära unustada autor ütleb mis tahab millal tahab millest tahab

eesti teatrimaailm ja muusikamaailm exposed natuke kväärkultuuri ja tallinna varjukülgi

tahaks öelda et päevik aga väidetavalt peab autor mujal oma päevikut igatahes huvitav teistmoodi kogemus

Mehis Heinsaar, „Läbi hingemaastike”

216lk

Ilmunud 2024, Menu Meedia kirjastus

Antud teose näol on tegu päevikuga, Mehis Heinsaare teise ööpäevikuga. Nimelt otsustab Heinsaar dokumenteerida rännakuid enda hingemaastikel. Tulvil observatsioon inimeseks olemisest, pole tegu ühe istumisega loetava teosega, kuid ajapikku nautimine ja aeg-ajalt samastumine on garanteeritud.

„Õpetajate tsitaadid“

„Trigonomeetria sobib ainult neidudele.“

– EHTEL TIMAK –

„Minu töö on siin lolli juttu ajada ja lolli nalja teha ja teie töö on meelde jätta.“

– SIIM OKS –

„Naabri koerast saab hot dog'i teha.“

– TÖNIS ASSON –

„Lying at an English exam – good way to go!“

– KAISA VAHER –

„Mis oleks Tartu ilma ülikoolita? Teine Elva! Aga kellele on seda teist Elvat vaja?“

– INDREK PAJUR –

„Kõhutunne tegutseb omasoodu, mõistusega saab seda korrigeerida.“

– TIINA PLUUM –

„Iga kord, kui Miilang ilmub, ma loodan, et mind ei ole seal tsiteeritud“

– AVE KÜLTER –

„Kuulete, üleval juba sõda käib.“
(filmi 1944 kohta)

– KRISTIINA PUNGA –

ärge kuulake > teda!

„Otsite kaduma läinud isiksust? Pole hullu, küll te leiate.“

– UVE SAAR –

„Of course don't use your phones, don't use your smart watches, use your smart head.“

– KAISA VAHER –

„See vastab tõele, et õpetajad ei tea mitte midagi.“

– TIINA PLUUM –

„Ei tea, mis küttesüsteem seal teatris on?“

– TRIINU PALO –

„Ilusat 13. reedet teile!“

– EHTEL TIMAK –

„Rahvas nõuab pilte, no muidugi, kunstiajalugu ju...“

– RAIMOND LEPISTE –

„See on Nõukogude aja suurim ehituslik saavutus. Kohe, kui uued majad valmis said, nägid need vanad välja.“

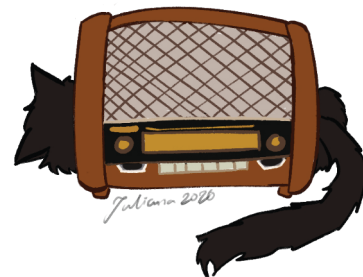
– TÖNIS ASSON –

„Tere tulemast põmpeade poistekoori... „siin“ peale pidid Sa seisma jääma, nunnu.“

– EVE PAAP –

„Raadiosse suhtuti nõukogude ajal peaaegu nagu kodukiisusse.“

– KRISTIINA PUNGA –

„Tuleriidad on ohtlikud asjad.“

– TOOMAS JÜRGENSTEIN –

„Lähete täna Narva, hakkate otsima, et kus see uhke ja suurejooneline Rootsi arendatud linn on, vaatate ringi, no ei ole teda teps mitte.“

Ei ole teda. Kus ta kadus?

Võttis jalad alla ja kõndis minema või?“

– INDREK PAJUR –

„Mul on kodus aromaadne kass.“

– AGE SALO –

ILLUSTRATSIOONID: JULIANA KLEMENT

Miks on naine ekraanil poliitiline relv?

Miks rääkida 21. sajandi veerandi vahetusel veel soolisest ebavõrdsusest? Äkki seepärast, et iga novembri alguses võivad eesti naised mõelda, et aasta lõpuni töötavad nad tasuta, sest palgalõhe on aktuaalne probleem, aga meie tipp-poliitikud nimetavad seda pseudoprobleemiks. Äkki seepärast, et lasteta naine on Ühiskondlikult Kahjulik Element (vt Vaba Lava) ja „iga” pressiteade riigikogust utsitab naisi lapsi saama, sest siis makstakse neile paarkümmend eurot toetust, mõtlemata sellele, et kui see laps on tütar, siis millist elu pakub neile Eesti Vabariik. Äkki seepärast, et naisi poliitikas nimetatakse *bitch*'imiseks (vt Uued Uudised). Äkki seepärast, et lähisuhte- ja seksuaalvägivalla ohvrid on suurelt jaolt naised, aga toimepanijate seas on ülekaalukalt esindatud mehed. Kuidas on sellega seotud kunst? „Kunst ümbritseb meid igal sammul,” on kuulnud vast igauks. Aga mida see tähendab? Kuidas on kunstil inimese üle võim?

Kunst loob ruumi, kus elab ühiskond. Samamoodi loob ühiskond ruumi, kuhu paigutatakse kunst. Need on kaks teineteisega kokku põimunud süsteemi. Kunsti saab seega uurida ühiskonna kaudu ja ühiskonda kunsti kaudu. Kunst sisendab inimestesse ühiskonnas kehtivat korda ja inimene loob kunsti tõukvalt mustritest, mida ühiskond inimestesse sisendab. Kunst on seega produktiivne ühiskonna imago looja. (vt lisa: Maarja Kangro artikkel Vikerkaares Rancière'ist)

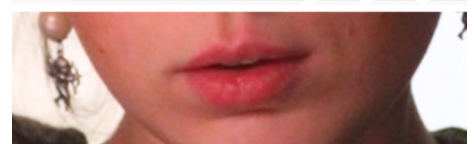
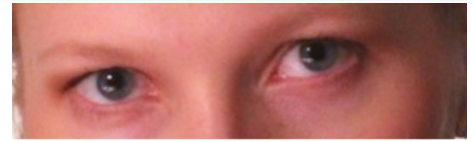
KAUNISTUSED: MIRJAM MÄRTIN

Seepärast uurisingi ühiskonna ja kunsti suhet. Selleks teostasin teleseriaali „Pank” analüüsi. „Pank” esilinastus 2018. aastal ja on ainus Eesti Vabariigi 100. aastapäeva filmiprogrammi raames valminud teleseriaal, mis teeb sellest justkui riiklikult (loe: maksumaksja) rahastatud projekti. Esindab „Pank” siis Eesti väärtusi? Oma uurimistöös tahtsin teada saada, kuidas mõjutavad patriarhaalse ühiskonna alateadlikud mustrid kunsti. Konkreetsemalt olin huvitatud sellest, kuidas mõjutavad Eesti teleseriaalis naiste kujutamisel meestekeskse ühiskonna alateadlikke mõjusid.

Kuidas uurida naiste kujutamist meestekeskses maailmas? Kuigi mooduseid on mitmeid ja erinevaid, lähenesin mina uuritavale paradigmale Briti filmitooria ja *male-gaze*'i mõiste ema Laura Mulvey abiga. Tema 1975. aastal ilmunud essee „Visuaalne nauding ja narratiivne kino” on aluseks feministlikule filmitooriale. Oma essee keskenduski ta naiste kujutamise mehhanismidele peavoolukinos ja naiste kujutamise viisile kui patriarhaalse ühiskonna ilmingule. Tema esseest on pärit mõiste *male-gaze* (mehepilg), mis on tähelepanu pälvinud ka meedias ning samast mõistest on tuletatud ka *female-gaze* (naisepilg). Sotsiaalmeedialik tõlgendus mehe- ja naisepilgust on ekslik ja lihtsustatud, seega utsitan kõiki kaema teadusartikleid või -töid, mis seeditavalt mehe- või naisepilgu tegelikku olemust selgitavad. Märksõnaks on „seeditavalt”, sest Mulvey essee on kohati raskesti mõistetav, kuna nõuab varasemaid teadmisi psühhoanalüüsist ja põhjus-selgitus-näide ülesehitus puudub. Siinjuures, mida kurikulus Mulvey siis kirjutas?

Palju. Mina aga sõnastasin tema mõtterägastikust 11 mehepilgu tunnust, mille avaldumist analüüsisin teleseriaalis „Pank”. Ma proovin anda ka Sulle, armas-kallis lugeja, neist tunnustest ülevaate, et pärast selle artikli lugemist saaksid natukene targemaks soouuringute ja kunstiteaduste vallas. Mulvey tõi essee välja, et naistegelastel pole narratiivis muud rolli kui olla meestegelase ihaobjekt, mis väljendub ka selles, et tihtilugu on naisi kujutatud passiivsetena ning meestegelasele tegutsemise põhjuse andjatenä, kuid ise nad narratiivi ehk jutustatavat lugu edasi ei vii. Mulvey keskendub muuhulgas naise välimusele kui ühele mustriks naiste kujutamisel, nimelt on tema sõnul naisi kujutatud ekshibitsionistlikult, mis siin

kontekstis tähendab ka meeste pilgu jaoks seksapiilselt riietumist. Lisaks täheldab ta, et tihti katkestab naise füüsiline kohalolu diegeesi selleks, et anda visuaalseks naudinguks ruumi. Diegees on jutustatav lugu ja seda ümbritsev maailm. Hetked, mil naine oma kohalolekuga lugu ei katkesta, on tantsu- või muud esinemisnumbrid, seda nimetatakse *show-girl*'i võtteks. Nimetatud võtete kasutamisega kaasneb paratamatu naiste demüstitseerimine ehk naiste otsene või kaudne salaja jälgimine kaamerasilma kaudu. Freudi (ärge ehmuage!) kastreerimiskompleks (oodake, lause saab kohe läbi!!), millele nii filmi- kui ka feminismiteoreetikud toetuvad, seisneb fallose omamise ihas ja kaotuse hirmus ning selles, et naine on pidev meeldetuletus kastreerimisest. Mulvey toob välja paar kujutamiseviisi, mis aitavad meesvaatajal sellega toime tulla: naise kujutamine süüdlasena, päästetuna, karistatuna, emana. (Kui Sa mehi ei usu, vaata de Beauvoiri „Teine sugupool”) Okei, seda oli natuke palju, aga liigume edasi!

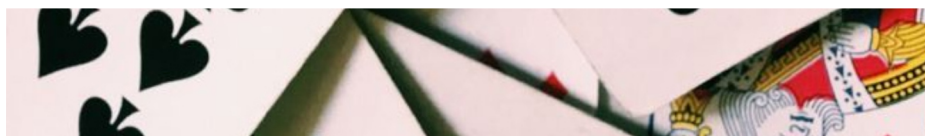
Kuidas siis nood meestekeskse ühiskonna alateadlikud mõjud „Panga” autoreid Eero Epnerit, Tarmo Jüristot ja IV osa režissööri Juhan Ulfsaki mõjutanud on? Palju... ja see on paratamatus. 11 tunnusest avaldus ühel või teisel viisil 9 tunnust. Kõiki naistegelasi kujutati mehepilgu kaudu. Tunnus, mis avaldus kõigi naiste kujutamisel, on demüüfikatsioon. Kordagi ei kujutatud naisi kui päästetuid ja nende füüsiline kohalolu ei katkestanud diegeesi. Seriaali neljandas osas oli läbivalt tähelepanu pööratud naistegelaste ahvatlevale välimusele. Tihti olid naistegelased kujutatud narratiivi suhtes passiivsesse rolli. Siit järeldubki, et Epnerit, Jüristot ja Ulfsaki mõjutab meestekeskse ühiskonna alateadvus nende loomingu. (vt edasi minu uurimistööst;))

Kui keegi nüüd loeb siit välja meestevastase vihakõne, siis ütlen kohe, et nii see pole. Miks on tarvis kogu aeg tüütult rõhutada „meestekeskset ühiskonda”? Sest me paratamatult elame patriarhaalses ühiskonnas. Miks on vaja rõhutada ja korrutada „alateadlikke mõjusid”? Sest see ei ole aktiivne otsus kuidagiviisi oma loomingu vormida, vaid on meile sisendatud kehtiva korra poolt. Seda on oluline mehepilgust rääkides mõista. See tähendab, et ka naised loovad enesele märkamata mehepilgule alluvaid teoseid. Ühtlasi toob Mulvey välja, et alternatiivi on meeletult keeruline leida. Kui kedagi alternatiivotsingud huvitama hakkasid, siis üks naisrežissöör, kes teadlikult mehepilgule vastanduda soovib, on Sofia Coppola. Kas ta seda ka edukalt teeb, on teine küsimus. Ehk siis tahes-tahtmata elame meestekeskse ühiskonnas ja loome selle teenistuses. Siiski ei tohi aga unustada, et sedavõrd olulisem on märgata, kust need muustrid pärinevad ja kuidas need väljenduvad. Esimene samm alternatiivi leidmiseks on olemasoleva struktuuri analüüsimine ning nende tunnuste ja vigade märkamine ning esiletõstmine.

Ammendavat ja mõistetavat ülevaadet oma uurimistööst tulemustest on selles formaadis pea võimatu anda, seega ma ei proovigi. Selle asemel kutsun Sind, uje lugeja, tähele panema mitte ainult tarbitava meedia sisu, vaid ka seda, kuidas seda sisu edastatakse. Pangem tähele peale kunsti sisulise mõtte ka seda, milliste vahenditega mõtet edastatakse ja kuidas käivad kujutamisi kokku ühiskonna ja sellega, mida „ilusaks” peame. Pöörakem tähelepanu visuaalsetele mõjutusmehhanismidele kunstis, mis kinnitavad meile kehtivat korda. Esitagem küsimusi „kas see on ainuke viis?”, „kuidas on kujutatud vähemusi?”, „millele autor tahab minu tähelepanu suunata? aga mida ma tegelikult peaksin tähele panema?”. Kui läheneme kunstile kriitiliselt mõeldes, ei teki ka küsimust „mida need kunstiinimesed ka „pärismaailmast” teavad?”.

Kaardid lauale!

HTG bridžiklubi ootab veel sel õppeaastal uusi liikmeid kaardimängumaailma avastama!

Pole vahet, kas oled algaja või juba kogunud – kõigile leidub koht. Mõõtu saab võtta nii algajate kui maailmameistritega, on mõnus seltskond ja midagi näksida ka.

Kokkusaamised toimuvad kolmapäeviti kell 14.35 klassis 135 või 136.

Tule uudistama!

Lisainfo: HTG Bridžiklubi Facebookis

Sudokud

Nii mõnedki eeldavad, et sudokude päritolumaa on Jaapan, kuid nende mõistatuste lugu algab juba 18. sajandil, kui matemaatik Leonard Euler kirjutas niinimetatud ladina ruutudest. Ükskõik, mis sudoku päritolumaa ka poleks, on need vaieldamatult imelised nuputamisülesanded.

KAAREL KOPPEL, D24

Naudi Miilangu erinevate raskusastmetega sudokusid!

Sudokude lahendused postitatakse Miilangu Instagramilehele @miilang 29. aprillil.

Lihtne

1

9	4		7			3		
		6		1		5		8
2	1	8		5	3			7
1				2		8		
	8	2		3	7	6	5	
6		9		8		2	3	
3	2	7	8					4
	6	4	3	7	1	9		
					6			3

2

		1			4	5	8	9
4					7	2		
5			9		1	3		
	1	5			3	9	2	
		6		5			1	3
7	9	3	8			4		
			2					
		8			6	7	3	2
6	2		3	9	8	1	4	

Keskmine

1

				3		5	4	6
	3	5			6		8	
6	4	9		5		3	2	
2				7	5		3	
			8					
				2				1
9			4				1	3
								2
3				8	7		9	

2

	5					2	1	6
	1		3		9	7		
2					5			
5		9	1		6			
1			5				8	7
3	7						6	1
8	6		9			3		
		1	4		8			

Raske

1

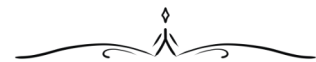
		5		9	1		4	
					6	5		1
	3				5			2
	9			5				
3		6	7				2	
7			1		9			8
	6					7	8	
	4	9	5					
2								

2

					1			
	5	9				8		7
	7		6			1	3	
					2	3		
								9
6		3						
	4	7		9				
9		1	3	8	7		2	4
		2					9	

On olemas 5 472 730 538 erinevat võimalikku õigesti täidetud sudokuruudustikku. Kui sa lahendaksid iga päev kuus sudokut, siis kuluks ligikaudu 2.5 miljonit aastat, et leida kõik erinevad korrektsed lahendused.

Sudokus sisaldab iga rida, veerg või 3x3 ruut arve 1-9. See tähendab, et iga rea, veeru või 3x3 ruudu arvude summa on alati 45.

